

*Gönül Bir Yel Değirmenidir
Sevda Öğütür*

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Hüseyin Rahmi Gürpınar

**Gönül Bir Yel Değirmenidir,
Sevda Öğütür**

«Elips Kitap»

Gürpınar H.

Gönül Bir Yel Değirmenidir, Sevda Öğütür / H. Gürpınar — «Elips Kitap»,

"Karımı Nasıl Aldattım? Bu ürküntü veren, şaşırtıcı başlık üzerine birçok evli kimsenin öfke ile bakacağını, karşı çıkacağını bilirim. Gençten, yaşlıdan beni ayıplamayan kalmayacak: Aman Allah'ım, ne ahlaksızlık! Karısını aldatmış. Peki, bir halittir etmiş ama büyük bir ustalıkmış gibi bunu kıvançla herkese bağırmakta ne mana var? Aşağı yukarı buna benzer tümen tümen bönce sözler... Bu ikiyüzlü karşı koyuculara, serüvenin sahibi ben, ince bir gülümsemeyle yüzümü kızdırıp derim ki: Nikâhlınız olan bir kadınla beş on yıl yaşayıp da onu aldatmamış olanlarınız varsa beri yana gelsinler. Alınlarına birer doğruluk, bağlılık çelengi takayım. Ama ne yazık ki bu değer belirten işareti taşımaya hak kazanmış kocalar devede kulak bile değildir. Eğer kendim için iyi sayılmayacak bir hâli izlemeyip söylemem bir suçsa bu suçta başkalarını da kendimle ortak görerek derin bir soluk alıyorum. Şu farkla ki ben söylüyorum, siz saklıyorsunuz." Edebiyatımızda doğalcılığın ve gerçekçiliğin en önemli kilometre taşlarından biri olan Hüseyin Rahmi Gürpınar, sanatı, halkı yüceltmek için bir araç olarak görmüş bu nedenle üzerine gitmediği, eleştirip alay etmediği hiçbir toplumsal kurum bırakmamış, sanat yaşamı boyunca hep aklın ve mantığın yanında olmuş, eserleriyle toplumun çağdaşlaşması yolunda yobazlığa, gericiliğe, bağnazlığa, sömürücülüğe karşı savaşmıştır; bunu yaparken mizah ögesini ustaca kullanmış, İstanbul'un kenar semtlerinde, mezarlıklarında, Çingene mahallelerinde, köşklerinde, Şirket-i Hayriye vapurlarında, gazinolarında, sayfiyelerinde dolaşmış, okurlarını da dolaştırmıştır. Eserlerinde yapmacıksız bir yerlilik vardır; konak hanımefendisinden gündelikçiye, mirasyedilerden iç güveyilere, dilencilerden dadılara, kalfalara, Çingenelerden Rumlara, Ermenilere, Yahudilere kadar kimi ve neyi konu almışsa onu yerli renkleriyle betimlemesini bilmiştir.

© Gürpınar H.

© Elips Kitap

Содержание

KADINA DOYMAZ BİR ÇAPKININ HİKÂYESİ	7
1	7
2	10
3	12
4	15
5	17
6	20
7	22
8	24
9	28
10	32
11	35
Конец ознакомительного фрагмента.	38

Hüseyin Rahmi Gürpınar

Gönül Bir Yel DeğirmenidirSevda Öğütür

Hüseyin Rahmi Gürpınar, 1864 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Sait Paşa adında bir subaydı. Annesini üç yaşındayken kaybetti. Çocukluğu teyzesinin yanında geçti. Mülkiye Mektebinde (Siyasal Bilgiler Fakültesi) okudu. Kısa bir zaman memurluk yaptı. 1908'den sonra gazetecilik ve romanlarının gelirleriyle geçindi.

İlk eserini on iki yaşındayken yazdı. Yayımlanan ilk yazısı *İstanbul'da Bir Frenk* adını taşıyordu ve 1888 yılında *Ceride-i Havadis* gazetesinde yayımlanmıştı. Ahmet Mithat Efendi ile tanıştıktan sonra ilk büyük romanı *Şık*, *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde tefrika edilmeye başlandı. O zaman yirmi iki yaşındaydı.

Ömrünün sonuna kadar yazdığı romanları ve hikâyeleriyle kendini her sınıftan okuyucuya sevdiren Hüseyin Rahmi'nin kişiliğinde pek belirgin noktalar vardır: İstanbul'un konuşma dilini, kenar mahalle kadınlarını büyük bir ustalıkla canlandırır. Bütün romanlarında eşsiz ve dikkatli bir gözleme dayanarak gerçekçi çığırda yürümüştür. Bir de mizah unsuru, olayları alaylı bir çerçevede içinde vermek, karakterinin başlıca özelliğidir. Duygudur, Mithat Efendi gibi, o da zaman zaman olayın akışını bir yana bırakarak felsefe bilgilerini sayfalara aktarmaktan hoşlanır. Yazılarında orta oyunu ve "Karagöz"ün anlatım tekniğinden de yararlanmıştır. Konularında İstanbul dışına hiç çıkmamıştır. Gürpınar 1944 yılında Heybeliada'daki köşkünde vefat etmiş, Heybeliada mezarlığına gömülmüştür.

KADINA DOYMAZ BİR ÇAPKININ HİKÂYESİ KARIMI NASIL ALDATTIM?

1

Karımı Nasıl Aldattım? Bu ürküntü veren, şaşırtıcı başlık üzerine birçok evli kimsenin öfke ile bakacağını, karşı çıkacağını bilirim. Gençten, yaşlıdan beni ayıplamayan kalmayacak:

“Aman Allah’ım, ne ahlaksızlık! Karısını aldatmış. Peki, bir halittir etmiş ama büyük bir ustalıkmış gibi bunu kıvançla herkese bağırmakta ne mana var?”

Aşağı yukarı buna benzer tümen tümen bönce sözler... Bu ikiyüzlü karşı koyuculara, serüvenin sahibi ben, ince bir gülümsemeyle yüzümü kızdırıp derim ki:

“Nikâhlınız olan bir kadınla beş on yıl yaşayıp da onu aldatmamış olanlarınız varsa beri yana gelsinler. Alınlarına birer doğruluk, bağlılık çelengi takayım. Ama ne yazık ki bu değer belirtten işareti taşımaya hak kazanmış kocalar devede kulak bile değildir. Eğer kendim için iyi sayılmayacak bir hâli gizlemeyip söylemem bir suçsa bu suçta başkalarını da kendimle ortak görerek derin bir soluk alıyorum. Şu farkla ki ben söylüyorum, siz saklıyorsunuz.”

İbadet de gizli, kabahat de gizli mi diyeceksiniz? Ben bu kanun karşısında korkusuzca ileriye atılarak kötülük defterimi koltuğuma alıp ortaya çıkmak yürekliliğini göstereceğim. Çünkü çoğunlukla çirkin şeyler saklanabilir. Ve bu gizli şeyde hemen her zaman çoğunluğun zararına bir veya birkaç kişinin çıkarı vardır. Her şey kesin olarak açık açık geçse ahlakın yapısında kötülük mikropları barınmaz. En ayıp, en ağır işleri onları gizli tutabilmek kanısına bağlanarak ve böyle bir saklayışa güvenerek yaparız. İşleyeceğimiz suçun bir anda telefonlar, telgraflar, gazetelerle, adımızla, resmimizle el âleme kesin ilan edileceğini bilsek, çoğumuz suç işlemekten kaçınır, kendimizi düzeltmek zorunda kalırız. Hercailikte ben tipte kocaları olup da şu serüveni okuyan kadınların gözleri fal taşı gibi açılır. Bayanlar kızmayınız, ben hilesini halka gösteren bir hokkabazım...

Bağışlayınız. Şu satırları okuyan erkeklerden soruyorum. Kaç yaşındasınız? Evli misiniz? Evlenmeden önce sevdâ günahlarından uzak bir melek hayatı mı yaşadınız? Evlendikten sonra karınıza karşı dümdüz bir doğrulukla bağlı kalabildiniz mi? Dışarıda güzel kadınlar gördüğünüz zaman bunlardan bazılarını içiniz çekmez mi? Evlenme kanununda adına hıyanet denilen kaçamaklardan sonra pişmanlık duyar mısınız? Yoksa bu gibi hâlleri kanıksadınız mı? Olanaklar elverişli olsa karılarınızın üzerine evlenmek veya metres tutmak istemez misiniz? Karınızda hoşlanmadığınız vücutça, ruhça bazı kusurlar var mıdır? Bunlardan duyduğunuz tedirginlikleri ehvenleştirmek için çareler düşünebiliyor musunuz? Sevildiğinizden ve karınıza hoş gelmeyen, belki de acı veren bazı huylarınız, çirkinlikleriniz bulunmadığından emin misiniz? Eğer henüz ikiniz birbirinizden bıkmışsanız bu işin sonunun neye varacağını ara sıra düşünmez misiniz?

Karı kocanın uyumsuzluklarında hafif veya ağır basan daha böyle binbir soru var. Yaratılıştan gelen zaafımız yüzünden hepimiz kendimizi eğitmeye, her kim olursa olsun karşımızdakini suçlamaya çabalarız. Gerçeği dosdoğru ve apaçık görebilsek, insaflı elden bırakmasak, hastalığı eskiterek bizi zorla sevmeyen kalbi kurşunla delmek zorunda kalmayız.

Şimdi sorularıma vereceğiniz karşılıkları tabii ben işitmeyeceğim. İşitmenin de gereği yok. Siz bu karşılıkları vicdanınıza vereceksiniz. Yalnız karınıza düşman gibi kalmayınız. Kendi kendinizin de davacısı olunuz. Benliğinizden sıyrılarak kendinizi kuş bakışı bir görüşle görmeye uğraşınız. Zorla güzellik, yani zorbalıkla karı kocalık olmaz.

Yüzünü görmek değil, daha adını bile tanımazdan önce ben karımı aldattım. Gelecekteki karıma, bu adsız, şekilsiz hayale karşı nasıl doğruluk gösterir, bağlı kalabilirdim? Evlenmemizden epey bir süre sonra şimdi bugün ben onu yine aldatıyorum. Ve bunu çok tabii buluyorum. Eğer siz aldatmıyorsanız, bu bağlılığınızın bir veya birkaç koskocaman nedenleri olacak. Bağışlayınız, ya kadınların sizden hoşlanmayacakları bir yaratılıştasınız ya da kadın kalplerini büyüleme, ele geçirme bilgisine sahip değilsiniz. Bu konuda denemeleriniz olmamış yahut para tutmuyorsunuz? Bu son kusur pek acıklı ama bu zamanda hiç de ayıp değil.

Genç, güzel ve zenginseniz siz kendinizi ne kadar sakınsanız zaten kadınlar sizi rahat bırakmazlar. Bir erkeğin gözü sevdaya, şöyle böyle gelişigüzel birleşmelere ne kadar tok olsa erkek cinsi bu cici-mama hususunda obur çocuklara benzerler. Bu açgözlülerin bayramda midelerini ne kadar şekerle doldursanız bunlar yine vitrinde iştahlarını çekecek bir bonbona takılırlar ve bunun için de cüzdanlarının bir köşesindeki parayı fedadan çekinmezler.

Erkeklerle kadınlar eskiden beri aralarında sonsuz bir beyin uzlaştırma işiyle yorgundurlar. Tabiatın kilit ve anahtar gibi birbirini tamamlamak için yarattığı bu çift arasındaki geçimsizlik nedir? Daha beşiklerimizde uyurken ilk işittiğimiz dırıltı anamızla babamızın çevrelerimizde uçuşan kavgaları değil midir? Hatta onlar fazla bağırıcıları zaman biz de ağlamaz mıydık? İşte o kavga büyüdü. Bugün tam bir savaş biçimini aldı. İki sıra olarak karşı karşıya düşman durumuna geçtiler.

Daha dün yabancılar önünde asıl adının anılması büyük bir ayıp hatta günah sayılan bacı yahut eş, arkadaş, bugün kısıcak püften bir sileceğe bürünmüş deniz hamamı soygunu teklifsizliğiyle ortaya çıkıverdi. Uygarlığın ışığı altında bu tabak gibi açılışa içimizde sevinenler, ağlayanlar var. Sevinenler bu açılmanın amacını bilerek sevinmiyorlar. Ağlayanlar da neye acındıklarının farkında değillerdir. Çünkü onlara sorunuz: Sizin isteğinize göre kadın nasıl olmalıdır?

Alacağınız karşılıkların saçmalığından şaşırır kalırsınız. Çünkü batımızda bir Avrupa var ki din, ahlak, gelenek, görenek, sanat, politika ve benzeri hiçbir şeyin yapısında örtülü bir gizlilik bırakmak istemiyor.

Doğumuzda da öyle değişmez memleketler duruyor ki oralarda her şey karanlıklara gömülü. Kadının yüzü soluklarını tıkayan sık kıl peçelerle örtülü. Biz bu aşırılıkların ortasındayız. Şimdi söyleyiniz, nasıl istiyorsunuz? Doğumuza bakıp kadını mumya gibi örtülerle kefenleyelim mi? Yoksa batımıza dönüp onları taklit ederek gizli bir neyimiz varsa Mikelanj'ın Kaptif heykeli gibi çırtlıplak ortaya mı dökelim?

Ah efendim, ne yazık ki zaman artık bizim fikrimizi sormuyor! Her şeyi kökünden söküp atıyor. Kasırga batıdan koptu. İnsanlığı önüne kattı, sürüyor, sürüyor... Hangi uçuruma? İşte bu soru karşılıksız dudaklarda donup kalıyor.

Öküz arabasıyla, kağı ile bu lokomotiflerin, otomobillerin, uçakların önlerinden kaçabilirsek, bizi bulamayacakları bir güvenlik iline çekilelim. Ama Dalai Lama'yı gizlilikler sarayından

çıkardıkları bu olup biten her şeyi araştırma çağında, bizim geçen yüzyıllara sığınmamız kabil mi? Olabilir mi? Hiçbir şeyi doğru kestiremezsek yalnız şunu iyi bilelim ki bu fırtınanın önünde bundan sonra ne yakın ve ne de Uzak Doğu'da ne dünyanın ötesinde artık yüzü kıl peçeli bir kadın kalmayacak, bu tuhaf şeyi torunlarımız masallarda okuyarak şakalaşacaklardır.

Evlenme düğümü ile birleşen iki hayattan kadın ve erkek için bir üçüncü dönem doğuyor. Buna evlilik hayatı diyoruz. Bu hayatın uymak zorunda olduğu kanunlar ve karı koca arasındaki karşılıklı haklar nelerdir? Bunu evlilerden pek az kişi bilir. Bu haklara tam ölçüde saygı gösteren aileler dünya yüzünde var mıdır? Doğrusu işte ben bundan kuşkuluyum.

Durum içten içe bir hüküm sürme, yani birbirini alt etme meselesidir. Karı kocadan hangisi ötekinin burnuna hırzmayı takarsa yenilen için zincirin çekildiği yöne gitmekten başka bir hak ve çıkar yol kalmaz.

Bir delikanlı gençlik ateşinin kafasında yarattığı resme kavuşmak için evlenir. Bu hayal, kollarının arasında canlandığı gün özlemin birleşmeden daha tatlı olduğunu anlar. Bunun içindir ki çok defa sahip olduğu şeyin dışında istekler tutuşur. İşte bu nedenle erkek aşta hercaidir. Ettiği bağlılık vaadine harfi harfine inananlar aldanırlar.

İleri gidiyorum galiba? Bu sözlerimle kocaları karılarının şüpheleri altında ezdirmekten korkuyorum. Ama başımdan geçenleri anlatırken sözlerime yalan karıştırmayacağım. Sosyal ikiyüzlü geleneklerimizin, zorunlu saydığımız hile ve yalanlarımızın dışına çıkacağım. Karının kocayı, kocanın karıyı bunca yüzyıllardan beri aldattığı yetişmez mi? Bu gerçeğe renksiz gözlükle bakamayanlar yaraları olup da gocunanlardır.

Karımı aldatmakla ben yeni bir hıyaneti ortaya atmış olmuyorum. Babamın anama, dedelerimin ninelerime yaptıklarını yapıyorum.

Birçok hanımların yumruk kaldırarak beylerine şöyle dediklerini işitiyorum: “Söyle bakayım, beni kaç defa aldattın? Seni gidi babasının oğlu seni!..”

Bu yumruk karşısında bey bıyık altından incecik bir gülümseme ile inkâr yolunu tutmuyor mu? Kesinlikle böyle bir şeyin söz konusu olamayacağını anlatmaya çalışmıyor, direktmiyor mu? İşte bütün hileler bu gülümsemede gizlidir. Ama hanımefendiler, acele etmeyiniz. Ben günah defterimin yapraklarını önünüzde yüksek sesle okuyarak çevirirken hayatınıza değinen satırlara rastlayacaksınız sanırım. Çünkü her koca bir parça benim gibidir. Sevdada açgözlü, sinsi ve inkârcı...

2

Havalanan delikanlıları ne yaparlar bilirsiniz. Hemen evlendirirler. Bu genç uçurtmaların ipleri becerikli ellerde idare olunmazsa onlar yine havalanırlar. Hem de öncekinden birkaç kat yükseklikte bir haşarılığa... Çünkü kadın kocasından daha küçük bir çocuktur. Tecrübeli, bilgili, yaşlı kadınların tutamadıkları bu sevda azgınlarıyla nasıl baş edilecek?

Anamın babamın beni evlendirmekteki acelelerinde önemli bir neden daha vardı. Onlar beni kendilerince uygun buldukları biriyle evlendirmezlerse benim, başlarına hiç hoşlarına gitmeyecek bir gelin getirmemden korkuyorlardı. Bu endişelerinde pek de haksız değildiler.

Ben, komşumuz kahvecinin kızı Mesrure'ye mektup yazmakla işe başladım. O bana cevap verdi. Çarpık satırlı, f'lerin, m'lerin başları belirsiz, cımcılız bir yazısı vardı. Ama her kelimesi büyük bir çekicilikle beni çıldırtır, büyüldi. Böylece ikimiz de çıra gibi tutuştuk. Bir fırsat bulup da görüşemezdik. Pek seyrek olarak iki evin tahtaboşunu ayıran tahta perdenin arasından ancak birkaç kelimecik konuşabilirdik.

Ağlayarak rica ederdim. Mesrure, yeni kopmuş bir goncaya benzeyen parmağının ucunu budak deliğinden bizim yana uzatırdı. Öperdim, öperdim, öperdim... Doyamazdım. Bazen dişlerimin kıskacı arasında tutar, salıvermezdim.

“Aman bırak, annem geliyor!” diye yalvarırdı.

Bir gün gözümlü o kadar kararmış ki tahtaboşta gezinen anayı, kızı zannederek: “Dön, biraz yüzünü göreyim... Yanıyorum, insaf...” ricasıyla ahlar saçmıştım.

Kadın bana yüzünü çevirince budak deliği önünde ne büyük bir pot kırdığımı anladım. Ama o, Mesrure'nin anası, bu ateşimi kendi üzerine alarak: “Sen de adam oldun da güzel kadınlara ah mı çekiyorsun? Bak, işte doya doya gör yüzümü...” demesin mi?

O akşam Lütfüyâr Hanım bize kendi eliyle pişirdiği bir tabak tatlı gönderdi. Her şeyde olduğu gibi kadınların beğenilmek hususunda da kendilerine karşı ne büyük bir niyetleri bulunduğu ve bu hataları yüzünden ne gülünç patavatsızlıklara düştükleri gözümde belirlendi.

Ah bu, benim için düzeltilmesi ne kadar tehlikeli bir hata idi. Ama çok sürmedi, gerçek ortaya çıktı.

Bir yaz gecesi her iki evde de el ayak çekildikten sonra bizim taraftan öte yana uzanan asmaya tırmanarak Mesrure'nin tahtaboşuna geçmek istedim. Kız da beni öte yanda tiril tiril sevda titremeleri içinde bekliyordu. Ama çürük tahta perde ağırlığına dayanamadı. Gürül gürül öbür tahtaboşa kapandı. Mesrure az kaldı altında ezilecekti. İki evden de gürültüye koştular.

Benden gece tahta perdenin üzerindeki cambazlığımın nedeni sorulduğu vakit, koruk koparmaya çıktığımı söyledim.

Gece yarısından sonra döşeğimden kalkıp koruk koparmak... Bu yenir yutulur yavelerden değildi. Zavallı Mesrure, öyle vakitsiz tahtaboştaki gezintisine hiçbir sebep uyduramadı. Dayak yedi.

Sonra mektuplarımız tutuldu. İş anlaşıldı. Lütfüyâr Hanım benim kendine değil de kızına yandığımı öğrenince zavallıyı dayak altında çürüttü. Benim aşağılık bir çapkın olduğumu komşulara yaydı. Artık tatlı tabaklarına karşılık şimdi o taraftan bizim eve zehir zemberek sözler esiyordu.

İşte ilk aşkım böyle bir yıkılış acısıyla sona erdi. Ama bu birinci deneme bir hayli gözümü açtı. Ben bütün genç kızlarda toy bir Mesrure ve analarda kızlarının sevgililerini benimsemek hatasına düşen birer Lütfüyâr Hanım görüyorum.

Birkaç komşu kızıyla daha serüvenler geçirdikten sonra evdeki hizmetçilerle yetinmek zorunda kaldım. Bunun da ne belalı sakıncaları var.

Of Züleyha, Züleyha!.. Bu, esmer, çatık kaşlı, abanoz karısı güir saçlı, devamlı gözlerinden iki sevda damlası akacak gibi sulu bakışlı, iri yarı bir kızdı. Evi hep o çeker çevirirdi. Onun sarı piring mangalları ovan, kaloşlarımızı temizleyen, çatlaklarına kir dolmuş, nasırlı, pürüzlü hizmetçi ellerini içim titreyerek koklaya koklaya öptüğümü şimdi hatırlıyorum da burnuma kirli çamaşır sepeti gibi bir koku geliyor. Gönüm mü bulanıyor sandınız? Perim aşağılıktır. Ben böyle kirli karılardan hoşlanmak hastalığına tutulmuşum.

İşini bitirsin de biraz seveyim diye çamaşırlığın aralığında, kiler köşesinde, bodrumlarda onu beklerdim. O, kömür tozu bulaşmış, is kokan yanağını bana uzatacak bir fırsat anı bulurdu. Bazen yanımdan geçerken çirkefli eliyle yüzümü sıkmak gibi kaçamak okşayışlarla bana iltifatlar ederdi.

Gide gide pek kıskanç, çekilmez oldu: “Sen sokakta giderken Ratibe Hanım’ın penceresine niçin öyle dikkatli bakıyorsun?” yahut “Neden bu akşam eve yarım saat geç geldin? Neredeydin?” gibi sorular, kâhyalıklarla canımı sıkmaya başladı. Benden yedi sekiz yaş büyük, güçlü ve çok istekli bu karının dayağını yemekten korkuyordum. Onunla sarmaş dolaşlarımızın arası seyreltiği vakit eline aldığı tabağı, bardağı kırar, verirken yemeklerin sularını üzerimize döker, söylenen lakırtıyı anlamaz, titiz, öfkeli, lanet, söz dinlemez bir insan olurdu.

Beni gece koynuna çağırabilmek için tahtakurusu, sivrisinek bahanesiyle döşeğini evin en tenha, en kuytu köşe bucağına taşır. Bu gece çağrılarına gidemediğim zamanlar içlerinde sevdanın gücenikliğe dönmesinden derin bir kin yanar gözlerini üstüme devirir. Sözlerime hiç önem vermez. O beni saymaz. Ben ondan titrerdim. O hanım, ben uşak...

Züleyha, üzerimdeki etki, baskı ve işkencesini pek taşırdı. Çatılmış kaşları, öfkeli gözleriyle başkalarının yanında bana kumanda etmeye kadar işi azıttı. Bir gün biz kiler aralığında çekişirken annem üstümüze geldi. Bu bir dövüşme miydi? Sevişme miydi? Galiba o da anlayamadı.

Akşam eve geldiğimde Züleyha’yı göremedim. Çok memnun oldum. Nereye gittiğini sormadım. Kimse de bana bir şey söylemedi. Ama herkesin yüzünde bana karşı sessizliğe bürünmüş bir ayıplama var gibiydi.

Ertesi gün çiçek bozuğu, kaşını, kirpiğini güveller yemiş gibi yer yer tüyü dökülmüş otuz beşlik bir hizmetçi geldi. Annemin böyle şeylerden çekinir, idareli, sıkı ağızlı bir kadın olmasının tersine olay evde ağızdan kulağa yayılmış olmalı ki bu yeni gelen bana başörtüsü ile çıkıyor, somurtkan bir suratla bakarak: “Aklını başına al! Dikkat et ha... Ben onun gibi değilim!” demek istiyordu.

Ben de içimden karşılık veriyordum: “Aman kakanoz başını, kaşını iyi ört. Güve yenikleri görünmesin. Senin bu namuslu bakışlarında tutkulandırmak için kaçındığını anlatan bir telaş var. Sen de mi kendini fasulye gibi nimetten sayıyorsun?”

3

Komşulardan, evin içindekilerden boyumun ölçüsünü aldıktan sonra dışarıda satın aşk aramaya çıktım. Beliren böyle bir isteğinin yerine getirilmesini kolaylaştıracak çevrede çok eş dost ortaya çıkıyor.

Kendi yaşımda birkaç arkadaşla biz dadandık mı dadandık... Aç kurtlar gibi devamlı olarak hep bu eğlencenin ardını kolluyorduk. Bu evlerin sayıları, yerleri, deyim uygunsa, mallarının güzellikleri hakkında muhabbet tellallarından epey bir bilgi edinmiştik. Filan sokakta, filan numarada bir tane yeni ev açılmış. Sıcağı sıcağına biz hemen oraya düşerdik.

Şaşılacak şey, savaş sırasında alışveriş durdu. Birçok ticaret evleri söndü. Bankalar top attı. Ama fırınlarla sevda satan bu tür alışveriş yerlerinin kazançları arttı. Demek halkın en büyük, en vazgeçilmez ihtiyacı bu iki şeyde duyuluyor: Ekmek ve sevda...

Bu sanattaki kaçakçılık öteki ticaretlerden çok fazla. Öyle kadınlar bu yola dökülmüşler, öyle kerli ferli adamlar muhabbet tellalı olmuşlar ki onlar söylerken siz utanır, ellerine para vermeye sıkılırsınız.

Buralara kendi evimden daha serbest girip çıkacak kadar alıştım. *Direktris* karılara hala, teyze, evet böyle en yakın akraba adlarını veriyordum. Onlar da bana evlat diyorlardı. Dost tutmanın bütün ince hilelerini öğrendim. Çıkan patırtılarda telle sabun kalıbı ayırır gibi pürüzsüz racon kesiyordum.

Soğukluk hastalığı önemsiz ama eskimiş bir nezle biçimini aldı. Ceplerimde ilaç şişeleri, hap kutuları, permanganat dö potaslar, süblimeler, şırıngalar... Bu hastalığa özgü bir küçük hastane taşıyorum. Her şey var. Yalnız havalanmış kafamda üç gün rahat durmak, perhiz tutmak gücü yok.

Doktorlar elimden el’aman çağırıyorlar. Bazen onlara bütün bütün kızıyorum. Kendi kendime tedavi yolları bularak uzun süre yanlarına uğramıyorum. Nezlem azıyor mu azıyor. Berbat oluyorum.

Evdeki üst kat helanın musluk taşı altındaki dolap âdeta ufak bir laboratuvar hâlini aldı. Ayak yoluna kapanıyorum. Uzun süre çıkmıyorum. Annem içeride ne yaptığımı merak etmiş. Bir gün ben evde yokken musluk dolabını açmış. İçini karıştırmış. Bulduğu şişeleri, kutuları şırıngaları gözden geçirmiş, bir şey anlayamamış.

Bir şişe, bir kutu, bir şırınga, bir suspansuar almış. Bir kâğıda sarıp tanıdığı bir eczacıya giderek: “Rica ederim, bana söyleyiniz. Bunlar hangi hastalıkta kullanılır?” demiş.

Eczacı gülmüş. Orada yaşlıca bir doktor oturuyormuş. İnce bir gülümseme ile karşılık vermiş:

“Hanımefendi, bunlar başları havalanmış zamane gençlerine özgü bir hastalıkta kullanılır. Evlenmeleri geciktirilen delikanlılar bu hastalığa tutuluyorlar.”

Annem: “Aman efendim, tehlikeli bir hastalık mıdır? Allah kimin varsa bağışlasın. Artık olup olacağı yok. Bir erkek evlat...”

“Tehlikelidir hanımefendi. Nasıl söyleyeyim? Bu hastalığın öyle korkunç türleri vardır ki...” demiş, doktor yutkunmuş.

Annem fitili almış. Eve koşmuş. Gece ağlayarak tehlikeyi babama anlatmış. Babamın kalbi, kafası, ahlakı tertemiz, saf bir adam... O da annem kadar bu hastalıkların cahili. Ana tarafından Kazasker Lütfullah, baba tarafından Hafız Aşir Efendilerin torunuyum. Bu iki kutsal kişi birleştikleri vakit Türkçeyi bile tecvit üzere konuşurlardı.

Aşir Efendi beni Şadan’ın son hecesini dört elif ölçüsünde çekerek çağırırdı. Beni sevişlerinde, aksırışlarında, seslerinin bütün titreşimlerinde Kur’an’ı okuma kurallarının biçimleri seçilirdi. Güzel sesle ve kuralla Kur’an okumayı öyle bir alışkanlık hâline getirmişlerdi ki konuşurken bile kör hafız gibi sallanırlardı. İşte ben böyle beş vakit namaz kılan saygın kişilerin torunuyum.

Annemle babam o akşam karşı karşıya geçer, konuşurlar. Beni evlendirmeye karar verirler. Annem oraya buraya dolaşmaya çıkar. Eşe dosta benim için uygun bir kız ısmarlar.

Anam, babam ikisi de saf, Müslüman kalpli, insancıl ama bu noktadaki çıkarlarını da birçokları gibi enine boyuna düşünmekten kendilerini alamazlar. Beni zengin bir kız babasının yanına iç güveysi

vermek isteğine kapılırlar. Bu kusurlarında yalnız çıkar düşkünlüğü değil, elbet koskoca bir bencillik de var.

Ben çapkınlıkta uçarı bir düzeye gelmiş, gizli hastalıklara uğramış, ahlakı bozuk bir gencim. Beni, yani oğullarını kurtarmak için, zavallı günahsız bir kızın başını yaktıktan çekinmiyorlar.

Uygun bir kız buluncaya kadar çok üzüntü çektik. Hem anamın babamın arzularına hem benim zevkime uygun biri bir türlü ele geçmiyordu. Çünkü onların seçme şartlarıyla benimkiler taban tabana zıttı.

Onlar şartlarından bazılarını değiştirmek zorunda kaldılar. Ben de bazı şeylere göz yumdum. Bir ikisine hemen hemen söz kesiliyordu. Ama beni kız evine yermişler. Evlere şenlik, uçarı çapkındır demişler. İş bozuldu.

Nihayet bir kız bulundu. Bu, anamın babamın fikirlerine pek uygun değildi ama benim kafama göre idi. Rubâîzade Didar Bey ailesi... Modern bir kayınpeder...

Nikâh kıyılacağı sıralarda yazıyla ve sözle beni Didar Bey'e de geçmişler. Ama koca herif hiç önem vermemiş:

“Ben zaten çapkın damat arıyorum. Uslu, durgun, aptal delikanlılardan hoşlanmam.” sözleriyle gammazların laflarını ağızlarına tıkamış.

Gördünüz mü şapır şupur eli öpülecek kayınbabayı!.. Araya dedikodu, soğukluk karışmasın diye işi çabuklaştırdılar. Her şey oldu, bitti. Haftaya güvey giriyorum.

Beni çekiştirenlerin haklarını nasıl çürütmeye çalışayım? Ancak insanların yaratılışlarında yalnız bir tuhaflık vardır ki övmeye üşenirler de yermekten haz duyarlar. Adam çekiştirmesi o kadar tatlı bir şeydir ki hele bizimki gibi sosyal eğlencelerin kıt olduğu bir memlekette bu en zevkli bir uğraşının yerini tutar.

Beni çekiştirenlere hem kızıyor hem de hak veriyordum. Çapkınlık vücudumdan çatlak testi gibi sızıyordu. Böyle eskiyerek yerleşmiş akıntılarımınla meşru bir döşeğe giremezdim. Doktora koştum. Beni görünce zavallı adam bağırır:

“Perhiz etmezsin. Uslu durmazsın. Verilen doktor öğütlerinin hiçbirini tutmazsın. Bana neye geliyorsun?”

“Beni sıkı bir muayene geç... Üç dört günde tertemiz edecek bir fen mucizesi göster.”

“Fende mucize yoktur oğlum. Her hastalığın bir geçiş süresi ve tedavi yolu vardır. Tıp ‘Tretiman’ın da dötrnala koşamaz. Kendi olağan yürüyüşü ne ise işte o kadar gidebilir.”

“Ama doktorcuğum, kesinlikle buna ihtiyaç vardır. Gerekli bir şey bu...”

“Zaten tedavisi zorunlu sayılmayacak bir hastalık düşünülebilir mi? Çocuk olma.”

“Her şeyde hız, çabukluk olanaklar içinde söz konusudur. Olabildiği kadar kısa bir süre içinde beni iyi edeceksiniz. Çünkü iş başka...”

“Siz ‘Gut Militer’ ile kardeş olalı kaç yılı buldu? Sizi ondan, onu bizden nasıl ayırabilirim? Beraber yer, beraber içer, beraber azarsınız. Siz çaresiz onun bu sırnaşıklığına katlanıyor, uzun kaynaşma sonunda onu kendinize dost olmuş sanıyorsunuz. Ama o sinsî sizde öyle fena yıkıntılar, bozukluklara sebep oluyor ki...”

“Ah doktor, ah! Siz beni muayene etmeyeli epey bir zaman oldu. ‘Gut Militer’ benim iyilik azmanımdır. Şimdi çok fenayım. Sizden yine hastalığımın ‘Gut’ dönemine getirilmesini rica ediyorum. Çünkü zamane gereği her şeyde bir azgınlık var. Bu hastalığım da zannederim ‘Gut Militer’den ‘Gut de la guerre’e çevirdi.”

Doktor gülerek beni muayeneye başladı. İnceden inceye sorduğu sorulara karşılık verirken doktorun yüzündeki gülümseme eridi. Şimdi suratı gittikçe çatılarak idrar yolundaki afetleri saya saya tüketemiyordu.

Derin bir yalvarış ifadesiyle yüzüne baktım. Dedim ki:

“Doktor, esash bir tedavi isterim. Çünkü evleniyorum.”

“Ne söylüyorsun be çocuk?”

“Gerçeği söylüyorum.”

“Bu evlenme ne vakit?”

“Hemen üç dört güne kadar.”

“Çıldırmanız!.. Bu olacak şey değil!”

“Her şey bitti. Bir gerdeğe girme kaldı. Birkaç güne kadar o da olacak.”

“Olamaz... Olamaz...”

“İşte bunu oldurmalısınız. Uсталıđınıza sığınyorum.”

“Üç aydan önce sizin elinize temiz pratikası veremem.”

Bu doktorla uyuşamadık. Bir başkasına başvurdum. O da hemen hemen aynı şeyleri söyledi. Sonunda bir genç uzman yakaladım. Dikkatli bir muayeneden sonra: “Merak etmeyiniz. Bir çaresini bulurum.” dedi.

Hemen boynuna sarılıp şapadak yanağından öpecektim. Ekledi:

“Yeni bir ilacım var. Onu sizde deneyeceğim.”

“Deneyiniz.”

“Ama şırıngaların acısına dayanmalı.”

“Dayanırım.”

Doktor içime bir ateş saldı. Yalnız acıya dayanmak değil bir daha çapkınlıkta bulunmamaya yedi ceddime tövbe ettim.

4

Her gün doktora gidiyordum. Böyle günahlarımın ateşiyle yakıla yıkıla gerdeğe gireceğim geceye kadar temiz pratikası alacaktım. Nihayet bu diplomaya sahip oldum. Doktor bana birçok ileriye düşünmemle ilgili davranışlar, perhizler, tedbirler salık verdi. Ah, ah... Alışmış kudurmuştan beterdir, derler. Doğru... Doğru... Pek doğru. Ama ben bu öğütlerin alabildiğine zıddına hareket ettim.

Şeytana inanınız. Birçok kimselerin onun uyruğunda yaşadığına inanınız. Düzelmeye olanaksız ruhlar bulunduğu yürekten inanınız. Çünkü işte onlardan biri de benim. Çünkü nefsimin buyruğundayım. Yaşadığım sürece bu kör nefsi yarım saatçik olsun kendi irademe boyun eğdiremedim. Devamlı olarak o, beni felaketten felakete sürükler. Uslanamam, aklımı başıma alamam. Nasibimde yok. Adam olamadım. Olamıyorum vesselam...

Beyoğlu'nda 000 Sokağı'nda, evet sıfır sıfır sokağında ve yine Madam sıfır sıfırın randevu evinde (Yerli yerince, bütün bütün adıyla resmiyle haber versem reklam yapmış gibi olurum. Ben düştüm. Allah kimseyi düşürmesin.) son göz ağrım var. Kalyopi... Ben ona yanarım. Sözde o da benim için fıkır fıkır kaynar. Ben onu dost tuttum. Ama dünyada bundan daha büyük bir düşman düşünemem.

Ben Kalyopi'den on beş gün önce postayı kestim. Vücudumu tamire çektim. Kurnaz karı işi çıkmış. Evleneceğimi sorup araştırmış. Bir gün kalemde oturuyordum. Odacı geldi. Birtakım madamların beni aradıklarını haber verdi. Bu birtakım madamlar sözündeki kalabalık beynimde fena çınladı. Dışarı çıktım. Bir de ne bakayım, dört karı, küçük bir çete hâlinde koridorda dizilmişler, beni bekliyorlar. Teyzem, halam, baldızım hepsi orada...

Kalyopi yüzünü akidelenmiş kızıl elma koyuluğunda boyamış. Başındaki şapkanın tüyü Fransız generallerininki gibi yarım metre havaya fıskırmış. Ortalığı keskin bir lavanta kokusu sarmış. Bu karıların ne mal olduklarını tepeden aşağı bütün kılık kıyafet ve hâlleri söylüyor. Oralarını buralarını kaşıyarak bakan odacıların salyaları dudaklarından iplik iplik akıyor.

Kalyopi beni görünce bulunduğu yerin resmiliğine hiç önem vermeyerek:

“Ah bre çapkın Şadan! Benim üstümde evleniyorsun? Bırakaram sana ki baska karı alasin? Nah bre kaka horonononaki... Vurazayım sana da... Ona da... Yakazayım bütün mahalle, oki nerede oturuyorsun... Ben hovarda kariyim. Sen bana bilmeyorsun?”

Yanıdakiler de şöyle piyazlıyorlardı:

“Bu kıza acımazsın? Böyle üzüntü koydu içerde. Böyle büyük, böyle megallo acı koydu. İki gündür hiçbir şey yememiş. Dün akşam altıpatlar koynunda koymuş, dösekte böyle yatmış. Ah diyor ah Şadan benim üstümde evleniyor! İşte bu çok ama pek çok lamusuna dokunmuş. Çünkü Kalyopi hepimizden daha lamuslu kızdır.”

Kalyopi bayılır gibi arkadaşlarından ikisinin kolları arasına düşerek:

“Öldürezeyim!.. Ona da... Bana da... Matefeo öldürezeyim...”

Dairenin koridorunda rezillik misk gibi tütmeye başladı. Bu namuslu karıların tehditlerine benden başka gülmeyen yoktu.

Ah ne yalanlar ne piyazlar... Olacak şey midir ki Kalyopi gibi bir kadın tam iki gündür hiçbir şey yemeden dursun?

Bu sözlü ultimatoların şiddetlerini yenmek için çağrılarını kabul ettim. O akşam evlerine gideceğime söz verdim. Bir anlaşmazlık çıktığında artık tabancalar genelevde patlayacaktı. Namus üzerine sözleştik. Bu suretle rezaletin önünü aldım.

Şıngayı, ilaç şişelerini, hap kutularını ceplerime yerleştirdim. Bu çağrı salı günü yani çarşamba gecesi içindi. O cuma akşamı da güvey girecektim.

Bu davranışımı ayıplamaya, bu konuda kendimi suçlamaya söz bulamıyorum. Ne çirkin şey... Ne korkunç şey... O gece hem mide hem de vücutça iki bakımdan da perhizi bozacaktım. Önce alabildiğimize içecektik. Sonra yemek yiyecek, daha sonra da eğlenecektik.

Doktor, tedavime gerçekten büyük bir önem vererek, beni çabuk iyileştirmek için büyük çabalar harcayarak çalışan doktor, bu deliliğimi duyarsa ne diyecekti? Bu perhiz ne, bu lahana turşusu ne, sorularındaki şaşkınlık benim deliliğimi vasıflandırmakta hiç kalıyordu. Bu benim dediğimin yanında lahana turşusu ne şifalı ne akla uygun bir deva derecesine yükseliyordu.

Önceleri âdeta benim özel evim gibi olan geneleve gittim. Karılar alay alay beni karşıladılar. Odama kadar kucakta çıkardılar. Kârlarına kesat, ticarethanenin müdürü diyordu ki:

“Hos geldin Şadan Bey! Duyduk, duyduk, sen bize bırakıp başka karı alıyormuşsun. Ama âdet böyledir. Bıçak silmek için son defa buraya gelirler. Soram evlenirler.”

Ah, ahhh! O gece ben bıçağımı silmek değil, büsbütün pisleteceğimi biliyordum.

Kalyopi üzüntüsünden alnına bir mendil çatmıştı. Sözde hareketli bir sitem olarak beni dövdü, dövdü... Yumruklarının altında ezdi, öldürdü.

Sonra bütün öteki karıları kovdu. Kapıyı kapadı. Rakı çıkardı. Türlü türlü zararlı mezeler... Ben içmem direnişiyle çırpınıyordum. O içeceksin zorlamasıyla yumrukluyordu.

İki korkunç tehlike arasında idim: içki ile döşek... Karı kadehi zorla ağızma döktü. Yarısı içeri yarısı dışarı gitti. İkinci döküşte biraz daha çokça yuttum. Rakı kokusu dayanma gücümü bitirdi. Sonunda perhizi tekme ile kapı dışarı kovduk. Kadehleri doldurduk. O bana, ben ona...

Dünyada erkeğin acaba kadından daha büyük şeytanı var mıdır? İçtik, içtik... Rakı beni sardı. Gözümden evlenme, hastalık, perhiz, korunma, her şey, her şey silindi. Yalnız o dakika, o içki ve eğlence anı kaldı.

Tepsi başından döşeğe, döşekten tepsi başına taşınıyorduk. Kalyopi boşandı. Aman Allah'ım, o ne gülünecek nağmeler, o ne yalancı gözyaşları... Evlendikten sonra haftada bir defa olsun kendisini ziyaret etmem için söz almaya uğraşıyordu. Rakıyı içtikten, döşeğe yattıktan sonra böyle bir ziyaret vaadini esirgemekte ne mana vardı? Onu da verdik. İş tamam oldu.

Sonra evin bütün yosmaları odaya doldular. Beni karga tulumba ile dışarıya çıkardılar. Başka bir odanın ortasına tüller çiçeklerle donatılmış bir cenaze döşeği yaymışlar. Çevresine mumlar yakmışlar. Beni üzerine yatırdılar. Ellerimi göğsüme koydular. Şarkılar okuyarak çevremde dolanmaya başladılar. Orospuların kimi okuyor kimi gülmekten kırılıyordu.

Daha sonra öpüşme ayini oldu. Hepsi gelip birer defa yüzümden öpüyorlardı. Aşıftelerin en utanmazları kulağıma ağza alınmaz edepsizlikler fısıldıyorlar, en sarhoşları yüzümden ısırarak beni bağırtıyor, sessiz durması gereken ölüyü diriltiyorlardı.

Ben kârhane ayini üzere böyle öldüm. Aklıma anam babam geldi. Kayınpederim olacak zat ve özellikle bir gece sonra nikâhlı kocası olacağım zavallı kız geldi. Hepsi gelip de bu kepezeliği görmeliydiler. Düğün dernek her şey geri kalırdı. Belki annemle babam bile kendi evlatları olduğumu inkâr ederlerdi...

Cenaze döşeğimin çevresinde rezalet taşıtı. Evin en ateşli sermayeleri şimdi birer birer koynuma giriyorlardı. Beni bitirdiler. Öpülmedik yerim kalmadı. Bende değil o hafta içinde, altı ay sonra bile güvey girecek takat bırakmadılar.

5

Eve döndüğüm zaman annem suratımı görünce benzimin bozukluğundan korktu:

“Şadan!” dedi. “Bu hâl ne? Ölü benzi bağlamışsın.”

Ben de içimden, *Ah anacığım, falcı mısın? Benim ölüp dirildiğimi ermişler gibi nasıl da anladın?* dedim.

Annem telaşla sözü sürdürdü:

“Söyle bana... Söyle, ne oldu sana? Üç ay hasta yatmış gibisin.”

“Üzüntüden böyle oldum? Evlenmesi öyle kolay bir iş değil...”

“Bu gece nerede idin?”

“Feridun Bey’e gittim.”

“Canım bir aralık evden ayrılmak olur mu? Baban seni kaç defa aradı. Bulamayınca da kızdı. Hakkı yok mu? Artık çocuk değilsin oğlum.”

“Anneciğim, evlenmenin şartları şurtları var. Ben birkaç defa güveyi girmedim. Acemi, toy bir çocuğum. Feridun Bey’den bazı şeyler öğrenmeye gittim. Sana söylenmez. Erkekçe şeyler...”

“Pekâlâ... Pekâlâ oğlum. Sakın gerdeğe girdiğin gece bir pot kırma. Güvey girmenin yolunu yordamını iyice güzelce öğrendin ya?”

“Merak etme anneciğim. Yüzünüzü kara çıkarmam.”

Annem: “Aha benim tosun evladım...” sözleriyle yüzümden öptü, arkamı okşadı. Ama ben o kadar hâlsizdim ki bu tosunluğuma içimden bir türlü inanmak gelmiyordu.

Annem bir akşam sonra oğlunun mürüvvetini görmeye hazırlanan bir ana gururu ile derin derin yüzüme bakarak:

“Yarın sabah erkenden amcan Hacı Münir Efendi gelecek. Baban, sen, üçünüz mezarlığa ölüleri ziyarete gideceksiniz. Büyükannele teyzen seni ne kadar severlerdi. Mürüvvetini göremediler.”

Annem gözlerine toplanan acının sızıntılarıyla beraber burnunu da silerek:

“Sonra Hazreti Halit’e inip orada dua edeceksiniz. Ondan sonra da koltuğa gireceksin.”

Ah ben o kutsal yerlere nasıl gidecektim? Kaynar sularla kırk gün yıkasalar yine de temizlenmeyecek kadar kendimi ruhça, bedence mundar görüyordum.

Evliya ziyareti ve mezarlıktan önce ben bir, belki de birkaç doktorun vizitesine muhtaçtım. Ama ne cesaretle ne yüzle hangisinin karşısına çıkıp da derdime derman isteyebilecektim? Yıllanmış hastalığımın son kötü davranışımı azan yaraları birkaç saatin içinde nasıl şifa bulabilirdi? Böylece mucizeler gösterecek bir doktoru nerelerde bulabilirdim? Günahlarımı onlara bütünü ile açık seçik anlatsam, en ustasından en yenisine kadar hepsi beni yanlarından kovmaktan başka ne yapabilirlerdi? Ben işte böyle berbat bir hâlde gerdeğe girecek, her şeyden habersiz, bakir, masum bir kızın döşegini, vücudunu, bütün ümitlerini, mutluluğunu kirletecektim...

Her şey oldu. Güvey girdim. Evet, dedikleri doğru, nikâhta başka, gerçekten başka keramet var. Sevdim. Galiba o da beni... Öyle bir ince diplomatlıkla işi idare ediyorum ki kendimden ummadığım bu ustalığa, bu becerikliliğe kendim de şaşıyorum.

Karım Sabiha Hanım öyle olağanüstü bir güzel değil. Ama sevimli. Kadınların deyimince yüreği yumuşak, terbiyeli, benzerlerine bakınca öğrenimi mükemmel, iyi piyano çalıyor, bülbül gibi Fransızca konuşuyor. Ünlü Fransız yazarlarını bütün eserleriyle, biyografileriyle tanıyor.

Bilgi bakımından ben yanında yayayım. Pek küçük düşmemek için bazen yarı atmasyon yolunu tutarak bilgiçlik taslamaya kalkışıyorum. Derhâl incelikle yanlışımı düzeltmeye ve beni incitmemeye bakıyor.

Bu düzeltmeler karşısında ben bir iki öksürük ve yutkunma ile hemen sözü değiştiriyorum.

Bu konuda size bir misal vereyim: Bir gece karım bana birçok şeyden söz etti. Ben o kaba hayvanın kaval dinlemesi gibi dinledim. Konuşma sırasında George Sand ile Gustave Flaubert'in adları geçti. Ben de bu alanda büsbütün kara cahil görünmemek için Yaradan'a sığınıp şöyle bir şey attım:

“George Sand'e de yaraşır mıydı?”

“Yaraşmayan nedir?”

“Karısına hıyanet etmek...”

Sabiha keten mendilinin buruşukları arasından kahkahasını boğarak:

“A beyim, George Sand kendisi kadındı.”

Hay Allah zırlıtısını versin! Hiç Corci, Yorgi kadın olur mu? Bu ne ters ad? Fena bozuldum. George Sand, kadın... Sonra öte yanda La Fontaine erkek... Bu ne münasebetsizlik? Bu defa öksürükle, aksırıkla bilgisizliğimin onarılması mümkün değil.

Karım, utancımı hafifletmek için dedi ki:

“George Sand'in hıyanetlerini söylemek istiyordunuz. Yanıldınız. Bu romancının en büyük hıyaneti, en çok söylenmiş olanı, Alfred de Musset İtalya'da hasta, hem de pek ağır hasta yatarken şairin üstüne doktoru ile işlediği suçtur.”

“Evet, evet... George Sand'in bu ünlü şaire hıyanetlerinden söz edecektim. Nasılsa ters söyledim.”

George Sand hakkındaki bilgimden sıfırı aldım. Artık sussam ya... Ne gezer... Öyle uyanık, kültürlü bir kadının kocalığına layık olduğumu ispatlamak için benim de edebiyat konularında birkaç şey bilmem gerekti. Flaubert adını çok işitiyordum. Bu adam sakallı mıdır bııklı mıdır? Hayatta mıdır değil midir? Ne resmini gördüm ne biyografisini okudum. Ne de eserlerinden tek bir satır... Yalnız kuvvetle bildiğim bir şey, çok ünlü bir edip olmasıydı. Şimdi bu esas üzerine bazı bilgileri gümletecektim.

Bir yazar nasıl ünlü olur? Şüphesiz çok eser yazmakla... Bu sağlam nokta üzerine artık George Sand'i erkek sanmak gibi bir faka basmak tehlikesi görmüyordum. Bunun için bütün hayranlığımı gözlerimde toplayan bir takdirle:

“Hanımcığım, bu ne yaratıcı bir dimağ? Bu adam o kadar çok eseri nasıl yazdı? Millet Kütüphanesine dağ gibi roman yığdı. Hayret... Hayret... Doğrusu çok şaşılacak şey değil mi?”

Bu defa karım kahkaha kopardı. Bilgisizliğimin derinliğine acınır gibi yüzüne çöken bir hüznle:

“Flaubert'in eserlerindeki üstünlük sayılarının çokluğunda değil, niteliğindedir.”

Sabiha, “Madame Bovary”den başladı. Yazarın yediyi sekizi geçmeyen eserlerini birer birer saydıktan sonra:

“Genellikle yanlış bir kanı vardır. Büyük yazarların değer ve dehâlarını eserlerinin çokluğu ile tartarlar. Fransa'da Victor Hugo, Balzac, Alexandre Duma, Emile Zola gibi çok yazan büyük muharirler yaşamıştır. Ama bunlar bir sıraya hep şaheserler yaratmamışlardır. Hugo'nun eserleri içinde değersizleri de vardır. İnsanlık Komedyası külliyyatında cılızları çoktur. Çok veren ağacın bütün meyveleri besli ve gıdalı olmaz. Bu yazarlar zamanlarını ünleriyle doldurmuşlardı. Bugün hemen hemen okunuyorlar.

Ama ‘Romeo ve Juliet’, ‘Tartuffe’, ‘Faust’ gibi hayat suyu ile yazılmış ölümsüz, olağanüstü eserler var. Bunların değerlerini yazarlarının yaratıcı güçleriyle ölçmeyip çok eser yazma nitelikleriyle ölçmeye kalkışmak kimin aklına gelir.

Sonra ‘Paul et Virginie’, ‘La Dame aux Camélias’ ayarında şaheserler her kuşağın dimağından geçmek sihriyle, zamana dayanma, yüzyıllar boyunca yaşama nitelikleriyle seçkin eserlerdir. Birer defa okumakla bu hikâyelere doyum olmaz. İnsan tekrar tekrar okur ve her okuyuşunda ağlar.

‘La Dame aux Camélias’ daha kim bilir ne kadar bir zaman yaşayacak? Okunacak? Operasının acıklı müziği dinleyenleri teessürlere düşürecek? Dramının sahnesi önünde daha kaç kuşak hıçkıracaktır?

Bir yıl içinde devamlı olarak birkaç defa oynanan, üstün başarılar kazanan yeni eserler görüldü. Bunlar talaş alevi gibi birden parlıyordu. Çevrelerinde bir hayhuy bir gürültüdür gidiyor. Takdir naralarıyla ortalık inliyor. Sonra bu pırıltıyı, bu velveleyi yoğun bir karanlık, derin bir sessizlik izliyor. Artık hep ani heyecanların arkasından koşuluyor. İnsanlık ölmez eserleri selamlamak zevk ve şerefine erdi sanılıyor. Oysa büyük eserler geç ve güç anlaşıyor. Ama bu kevserden tadanlar artık tadını unutmuyorlar, unutamıyorlar. Dimağlarımıza tatlı bir sanat sarhoşluğu vererek ruhumuzu aydınlatan, kafalarımıza ışık tutan şaheserler artık sinemanın icadıyla bir hayal oldu, seraba döndü...”

6

Hangi taşı kaldırırsanız karım altından çıkar. Saatlerce söyler. Bilmem ki bütün söyledikleri sağlam bir bilgiye mi dayanmaktadır? Ama bilgi bakımından her hâlde ben ona layık bir koca değilim.

Devamlı olarak okur. Gazetelere makaleler gönderir. İmzası tanınmıştır. Gazeteler, mecmualar yazılarını paylaşamazlar. Bu devamlı okumalardan onun zihni her gün dolan bir bilgi hazinesine döner. Bunun taşan fazlasını ikimiz yalnız kaldığımız zamanlarda hep ben dinlerim. Daha doğrusu dinlemem. İçimden tünel geçerim. Ama dinler gibi görünürüm. Her günün okunan şeyleri o akşam benim kafamda patlar. Her ne kadar dinlemesem de kurgulu bir saat gibi durmadan işleyen bir ağzın dinleyicisi olmak insana sıkıntı veriyor. Bir edebiyatçı kadına koca olmak kendi deneyişime göre çekilir dertlerden değil.

Bir akşam Hippolyte Taine'nin hüznle neşe hakkındaki derin teorisini dinlerim. Neşe veya tasa ne şartlarla sanatçının kafasında doğar ve oradan nasıl sanata geçermiş? İşte kesinlikle beni ilgilendirmeyen bir soru. Öbür akşam Wietsche'den insan ruhu, sınırı ve bu konuda şimdiye kadar döndürülen deneme küresi üzerine ucu bucağı gelmez eski bir felsefe konuşması... İşte her gece böyle... Filozof değişir, konu değişir ama dırıltı hep dırıltıdır.

Bir gün dayanamadım, karımdan sordum:

“Hanımcığım, bana bir şey çok merak oluyor.”

“Nedir?”

“Siz benimle modern bir biçimde evlenmediniz.”

“Ne gibi?”

“Yalnız fotoğrafımı gördünüz. Yüz yüze görüşmeye, tanışmaya lüzum görmediniz.”

“Ben geleneklere bağlı bir kadını. Görüşüp tanışarak evlenenlerin mutlu olmadıkları meydanda. Atalarımız birbirini görmeden, genellikle ananın babanın seçtikleriyle evlenirlermiş. Elbette bunda bir hikmet var. İşte ben de bunu denemek istedim.”

“Denemenizde mutlu bir sonuca ermenizi bütün kalbimle dilemekle beraber ikinci bir merakımın çözümünü de rica ederim.”

“Buyurunuz.”

“Bilgi bakımından hemen hemen şehrimizde bir tek hanımsınız. Niçin öğrenimce kendinize denk olabilecek bir koca aramadınız?”

Karım tuhaf bir gülümseme ile yüzüme baktıktan ve elbisesinin kırmalarıyla oynadıktan sonra:

“Bilir misiniz, iki bilgin birbiriyle iyi geçinemezler. İki güzel, iki çirkin, iki zeki, iki ahmak daima uygun birer çift olamazlar. Bu aynılıkta bir affinité nasıl söyleyeyim, bir kaynaşma olmaz. Bilgin bir koca, karşısındaki kadının zihnindeki türlü bilgileri zayıf görür. Dinlemek istemez. Devamlı olarak kendisini dinletmeye bakar.”

Sonra karım sosyal sanat ve sanat için sanat konusuna girerek uzun bir konuşma tutturdu. Onun bu açıklaması karşısında benim içimden bir öfke damarı koptu. Ne demek? Bana bir koca diye değil, âdeta edebiyat üzerine dırıdır dinletmek için varmış.

İnsan herhangi bir konuyu anlamak isterse kitaplara başvurarak merakını giderebilir. Ama böyle öğrenmek istemediğiniz birtakım karmakarışık bilgiyi zihninize zorla doldurmaya kalkarlarsa sıkılırsınız.

Ben bir eş istedim. Öğretmen, eğitmen değil... Niçin açık açık söylemeyeyim? Okuma ile araştırmalarla aram öyle pek iyi değildir. Ne olursa olsun, kitaplık karıştırmaktan zevk almam. Huy bu ya, ömrümde beş altı yüz sayfalık kitap okuduğumu bilmiyorum. Hele ciddi eserlerden boğulurum.

Karıma karşı içimde tuhaf bir düşmanlık doğdu. Bana koca niyetine değil, bir çömez bulmak için varmış. Bu bilgili, kültürlü, kafalı, düşünceli kadını aldatmak, zekâca ona üstün gelmek sayılmaz mıydı? Ben cahil, o bilgin... Bana bu suretle yenildikten sonra onun bilgisi kaç para eder?

Karıma olan bilgi yenilgimi bu yönden gizli bir üstünlükle hafifletmeye karar verdim. Onu bayağı karılarla aldatacaktım. Yine elleri, tabanları çatlak, bulaşık bezi kokan hizmetçi kızlar gözümde tütmeye başladı.

Böylelerine tenezzül ettikten sonra her yerde birkaçını elde etmek kolaydı. Ama babamın evindeki Züleyha'dan canım yanmış olduğu için kayınpederin yanındaki hizmetçi kızların sevda kucaklarına sığınmaktaki tehlikenin büyüklüğünü anlıyordum.

Dışarıda istediğim kadar hovardalık edebilirdim. Ama kendisini en küçük bir şüpheye düşürmeksizin bu çapkınlığı karımın gözleri önünde yapmak istiyordum. İşte asıl çapkınlık buna denir. Onun edebiyata ait üstünlüğüne karşı böylelikle tam olarak öcümü çıkarmış olacaktım. Erkeğin cahilinin kadının bilgilisinden daha akıllı olduğunu ispat edecektim.

Her evde aile halkının görüşlerine, ahlaklarına, terbiyelerine, huylarına, isteklerine, eğilimlerine göre birtakım dalavereler döner. İşe başlamazdan önce evde olan biten gizli maceraları olabildiği kadar anlamaya uğraşmam gerekti.

Bir kayınbiraderim vardı. Halis Didar Bey... Tam kafasının üzerinde fırıl fırıl sevda değirmeni dönen bir çağda. Süse, düzene merakı çok mu çok. Erkek olduğu hâlde kız kardeşinin okumaya olan düşkünlüğünden bunda zerre yok. Havai bir çocuk... Zayıf, kansız, sinirli bir şey... Düzgün endamı, uzun, gölgeli kirpikli, çekik, çekici, siyah gözleri var. Delikanlıların yüzlerinde gönül macerası arayan kızlar buna karşı duygusuz kalamazlar.

Halis Bey işsiz güçsüz, hemen hemen serseri denilebilecek tipte bir genç. Aylak aylak dolaşır durur. O yaştakiler için işsizlik tehlikelidir. Çünkü boş kalan bütün dimağ ve organlarını sevda kaplar.

Bu çocuğun zor bir meselenin çözümü ile uğraşır gibi çoğunlukla dalgın duran gözlerinde bazı kalbinde yanan ateşin kıvılcımlarının saçıldığını görüyorum. Hiç kuşkusuz seviyor. Ama kimi? İşte bu bilinmeyen şeyin anlaşılması gerekti.

Bir de baldızım var. Karımın küçüğü... Ziba Didar Hanım. Kardeşlerinin içinde en güzeli. Samur kaşlı, biraz şehla gözlü, boylu boslu, gürbüz bir kız. Bunda ablası gibi yazarlık merakı yok. Gerçi biraz roman meraklısı. Ama yazmak hevesi göstermeden okur. Giyinir, kuşanır. Sinema, tiyatro, gezme, eğlenmeden başka bir şey düşünmez.

Bu kızın da ya bir âşığı var yahut onu aramakla meşgul, işte bu da çözümlenmesi gerekli bir mesele...

Sonra kayınpederim Didar Bey'in psikolojisi de incelenmeye değer. Yaşı altmışı geçkin. Ama henüz kanlı canlı, birçok bakımdan gençlikten hevesini alamamış gibi görünüyor. Sakalını, bıyığını o kadar özenle boyar ki ben o ailenin içine girdim gireli bir tek kılının akını seçtirmek gibi küçük bir ihmaline rastlamadım.

O yaştaki bir adam yıllardan beri boya kullanıyorsa buna bir alışkanlık manası verilebilir. Hayatın o dönemine varmış bir ihtiyarın beyaz kıllarını birdenbire kararttığını görürseniz, onun gönlünde bir taze kadına genç görünmek isteğinin uyanmış olduğunu anlayınız.

Kayınpederim bu iki türün hangisindendir? Ben geldim. Onu kurum gibi boyalı buldum. Onun da hâlini incelemekten hiç kuşkusuz çok şeyler öğreneceğim.

Şimdi ailenin önemli kişilerinden bir kaynanam Nuriye Hanım kaldı ki onun da incelenmesi öyle zor bir iş değil. Çünkü bu hepsinden saf, hepsinden daha sade ruhlu bir kadın. Kocasından ancak yedi sekiz yaş kadar küçük. Ama görünüşte ondan daha yaşlı. Saçlarını bembeyaz ketenleştiren yılların amansız faaliyetlerine karşı boş yere karşı koyma, uğraşma düşüncesinde değil. Onda bahar ve güzdeki renklerin mensup oldukları mevsimlerle ahenkli oluşlarına inanan bir filozof hâli var. Ağaranı karartmaya, buruşanı düzeltmeye uğraşmakla hayatta gerisin geriye yol almanın mümkün olamayacağını kocasından ve onun gibi bazı şaşkınlardan daha iyi biliyor. Beyefendinin gençlik merakını gönlünde kaynatan duygunun da farkında. Bazen çocuklarına öfkelendiği zaman şöyle haykırırdı:

“Oğlum, kızım, bilmem ki hanginize meram anlatayım? Bu evde benden ihtiyarı yok. Ben yalnız sizin değil, bu ak saçlarımla babanız beyefendinin de annesiyim...”

7

Erenköyü'nde çam ve çeşit çeşit ağaçların küçük bir orman hâline getirdiği geniş bir bahçenin ortasına kurulmuş, oldukça düzenli döşenmiş, büyük bir köşkte oturuyoruz.

Bize komşu kiralık bir köşk var. Birkaç yıldır boş duruyormuş. Bir akşam eve geldim. Üstümü soyunurken karım:

“Bey, bahçesi bahçemize bitişik kiralık köşk bugün tutuldu.”

Biraz şaşırmissiyle karıma bakarak:

“Tutulsun... Bize ne?”

“Öyle demeyiniz. Fena komşu gelirse çok rahatsızlık oluyor.”

“Adam sen de... Fena olup da bize ne yapabilir? Bahçemiz ayrı... Kapımız ayrı... Bacamız ayrı.”

“Başınıza gelmemiş de bilmiyorsunuz. O köşkün yüzünden bizim bir çekmediğimiz kalmadı. Terbiyesiz insanlarla başa çıkılmıyor. Bizim ağaçlarda meyve, bağda üzüm bırakmadılar. Uşakları bizim hizmetçi kadınlara açık açık sarkıntılıkta bulundular.”

“Ey daha?”

“Kendi kapılarından işlemez oldular. İstasyona kestirme diye bizim bahçeyi yol yaptılar. Hep buradan gelip giderlerdi. Duvar, kapı, tel örgü, söz, kavga, hiçbir şey kâr etmedi. Hele o köşkte geçen son olay... Of, aklıma geldikçe sinirlerim gerilir.”

Karım sustu. Uçuk benizle gözlerini boşluğa dikti. Olay gözlerinin önünde yeniden canlanıyormuş gibi bir iki ürperti geçirdikten sonra beni omuzlarımdan tutarak yatak odamızın geniş penceresi önüne götürdü. Kiralık evin tam bize karşı gelen bir odasını ağaçların arasından göstererek:

“Osman Sadık Bey, karısı Raife'yi işte bu odada öldürdü.”

“Niçin?”

“Eliyle yakaladı da...”

“Oh ne vahşilik...”

“Gerçekten vahşilik... Ama başka türlü ne yaparsın?”

“Ne yapacağım? Boşarım. Karı öldürülür mü?”

“Öldürülmeye hak kazanınca elbette öldürülür.”

“A, ne tuhaf hâl! Ben erkekliğimle böyle ağır bir macerada kadını savunmaya çalışıyorum. Sen hanımcığım, kadınlığınla erkekliğin vahşiliğini mazur görüyorsun. Bu ne ters bir yargılama...”

“Doğru düşünmek gerekince gözünden kadınlık, erkeklik kalkar. Önümde yalnız gerçek kalır.”

“Öldürmek doğru düşünme midir?”

“Evet.”

“Senin kadar incelemelerim, araştırmalarım ve okumam yok ama ta taş devrinden beri erkek, kıskançlığı uğruna kadını öldüregelmış, öldüregidiyor. O yırtıcılık zamanlarıyla bu yirminci yüzyılın hiçbir farkı olmayacak mı?”

“Olacak. Olmuştur. Ve her gün daha da çok oluyor. Ama kocasını aldatan kadın ceza görmemeli mi?”

“Öldürmek neye? Bırakmak, ayrılmak daha iyi değil mi? Bu da bir ceza sayılmaz mı?”

“Kadın kocasını sevmiyorsa bırakılmak ona bir ceza olabilir mi?”

Alabildiğine serbest fikirli, modern bir koca pozu ile karşılık verdim:

“Birbirine hıyanet eden karı kocalar için ölüm cezası yaşadığımız bu yüzyılda çok ağır bir cezadır. Bu usul genelleşse emin ol, ortada sağ karı koca kalmaz.”

“Demek sence dünyada birbirini aldatmayan karı koca yok gibidir.”

“O kadar da ileri gitmiyorum. Ama...”

“Evet ama? Ben seni aldatsam, günahımın anlaşıldığı gün sen beni affeder misin?”

“Affederim demiyorum... Ama öldürmem de...”

“Kuru sözden bir şey çıkmaz ya...”

“Sabiha, ben seni aldatmış olsam ne yaparsın?”

“Öyle bir şey yaparım ki öldürmek onun yanında bayağı bir hareket kalır.”

“Bana merak verdin.”

“Bir dene...”

“Allah esirgesin! Karıcığım, maksadım şakadan başka bir şey değil. Ah... Ama...”

Sustum.

Karım son kelimelerimi tekrar ederek:

“Evet, ah ama...”

“Ah ama insanlığın bu sonsuz za’fına karşı niçin bu kadar acımasız, şiddetli davranıyorsun?”

“Çünkü aldatmak ve aldanmaktan nefret ederim. Bir kadın kocasını, bir erkek karısını sevmiyorsa bunu açıktan açığa söylemeli. Kanunlara göre birbirlerinden ayrılmalıdırlar. Aldatmak rezilce bir davranıştır. İğrenç bir cinayettir. Karı kocalığın onuruna bundan daha büyük, bundan daha acı, bundan daha korkunç bir yara açılmaz.”

“Zekâ, kültür ve öğrenim bakımından memleketimizde seviyesi yüksek bir kadınsın Sabiha. Ama yaratılıştaki hercailiğin bir ikinci huy hükmünde bulunduğunu hiç dikkate almayarak bu karı koca bağlılığı konusunda büyükananın büyükannesi gibi düşünüyorsun.”

“Evet öyle düşünürüm. Ve yerden göğe kadar da hakkım vardır. Benim gözümde nikâh demek karşılıklı doğruluğa, dürüstlüğe söz vermek demektir. Verdiği sözde durmayacak, bu bağlılığı dürüstlikle sürdüremeyecek kadar hercai yaratılışlı olanlar, kendi zaafılarını bilip böyle ağır bir sözleşmenin sorumluluğunu yüklenmemelidirler.”

Karı koca karşı karşıya yine sustuk. Aramızdaki konuşma sıkıcı bir sessizliğin dalgalarıyla örtüldü, ikimiz de düşüncelerimizin ondan öteye olan bölümlerini birbirimizden gizlemek isler gibi kendi hislerimize döndük.

Sabiha’yı aldatmanın kolay bir iş olmadığını anladım. Seni aldatırsam ne yaparsın dediğimde gözlerini üzerime açıp da “Öyle bir şey yaparım ki öldürmek onun yanında basbayağı bir hareket kalır.” diye karşılık vermişti. Bu sözlerin her kelimesi kulaklarımda hâlâ çın çın çınıyordu. Acaba ne yapacaktı? Bu bana o kadar merak oldu ki...

Karım ne derse desin, ondan daha hoşla gidecek bir kadınla karısını aldatmaktaki tadın büyüklüğünü benimle beraber onaylamayacak hiçbir koca düşünemem. “Haram tatlıdır.” sözündeki doğruluğu kim inkâr edebilir? Buna evli hanımlar gücenmesinler. Ben gerçeği söylüyorum.

Bu gerçeğe karşı çıkacak hanımlar olursa onlar iki kelime ile beni susturabilirler. Erkeklerin onaylamalarını kabul etmiyorlarsa bu tadın büyüklüğünü yine hanımlardan, kendi cinslerinden sorsunlar. Çünkü bu iksirden bir yudum tatmak için intikamcı bir kocanın tabanca veya kaması altında can vermeyi göze aldırın kadınlar, bu tehlikeye hangi zevkin etkisiyle atılıyorlar.

8

Ertesi gün köşke manda arabalarıyla eşya taşınıyor, biz de Sabiha ile pencereden seyreliyorduk. İçinde cinayet işlenen odanın panjurları açılmış, camları siliniyordu.

O ürperti veren kanlı hatıranın zihninde canlanmasıyla karım kaşlarını çatarak:

“İşte o gece de bu panjurlar böyle açılmıştı. Raife al kanlar içinde pencereden sarkarak sevgilisine bağırıyordu:

‘Hüsnü, ben ölüyorum! Sen kaç...’

Odanın içi kuvvetli lambalarla gündüz gibi aydınlıktı. Kendi ölürken hâlâ âşığının kurtuluşunu düşünen bu kadının yasak sevdası intikamcı kocayı büsbütün çıldırttı. Elinde tabanca ile bahçeye saldırdı. Kimse üzerine varamıyordu, gecenin karanlığını vızır vızır kurşunlarla deldi. Ama Hüsnü’ye yetişemedi. Karısının âşığı, Raife’nin son dakikada kanlara bulanana aşkını kalbinde götürerek kaçtı.

Biz burada, bütün bir ev halkı, pencerelerin arkasında üzüntüden titreyorduk. Çok geçmeden zabıta, savcı yetişti. Çırpınmalar içinde sünen kadının ağzından pek az laf alabildiler...”

“Günahlılar nasıl olmuş da yakalanmışlar?”

“Koca epey bir zaman önce işi sezinlemiş. O gece karısına çok önemli bir iş olduğunu söyleyerek köşke gelmeyeceğini haber vermiş. Berikiler bu fırsatı kaçırmayarak o akşam birleşmişler.”

“Hanımcığım, bilmem kaç yıl önce olup bitmiş bu cinyeti hatırlayınca bak, hâlâ dehşetten betin benzin soluyor. Sonra kalkıyor, karı koca sadakatsizliklerinin ölümle cezalandırılmasını istiyor, bu vahşiliği savunuyorsun.”

“Bir şeyin korkunç olması doğruluğuna engel değildir. Ben doğruyu savunuyorum. Meseleyi ne kadar oradan buradan dolaşırsanız, benden alacağınız karşılık hep budur.”

Ben fikrimde direnmedim. Karım da besbelli konuyu değiştirmek için:

“Birkaç yıldır köşk boş duruyor. Bu cinayetten ötürü adı uğursuza çıktığı için kimse kiralamaya cesaret edemiyordu. Bu cesur kiracılar nasıl adamlar acaba?”

Karım, bir hizmetçi kız çağırarak sordu:

“Servinaz, bu uğursuz köşke taşınanların kim olduklarını öğrenebildiniz mi?”

Servinaz kirli, esmer, sivrisinek yeniğiyle sivilceler dökmüş bacaklarının açıklığından utanır gibi, mavi önlüğü altında biraz büzülerek cevap verdi:

“Oradan bize bir hizmetçi kadın geldi. Tulumbaları bozukmuş. Kuyudan su çekmek için de kovaları yokmuş. İki kova istedi, verdik.”

“E, sonra?”

“Sonra efendim, bizim Muhsine Kadın’ın hiç ağzı durur mu? Sizin beyefendiye kim derler diye sordu. O da: ‘Bizim beyefendi ünlü adamdır. Sarığı yoktur ama çok okumuştur. Profesör Hürrem Bey derler. Büyük mekteplerde ders okutur. Kitap yazar. Gazetelere yazılar gönderir. Onu İstanbul’da bilmeyen yoktur. Siz tanımıyor musunuz?’ dedi. Biz de biz kitap okumasını bilmeyiz. Beyi tanıyamadık, cevabını verdik.”

Karım, hizmetçi kızın bu saflığına gülerek: “A, ünlü profesör Medari Bey!” dedi.

Sonra bana dönerek ekledi:

“Şadan, bilmedin mi?”

Ben biraz tereddütle cevap verdim:

“Bildim.”

“Onu hangi eseriyle tanırsın bakayım?”

“Doğrusunu istersen, hiçbir eserini okumadım. Adını şurada burada işitirdim.”

“Gazetelerdeki makalelerinden de hiçbirini okumadın mı?”

“Doğrusu, hayır.”

“Türk olup da Hurrem Medarî’nin bir satırını okumamak, bu, hayretten çok esef etmeye değer bir şeydir.”

“Ben gazetelerde ne hikâye okurum ne makale... Yalnız havadis ararım. Bazen Hurrem’in yazılarına rastlarım. En kısası on iki punto ile dört sütundan fazladır. Satırlar Fransızca, Almanca, İngilizce kelimelerle çiçek çıkarmışa benzer. Bu efendi hangi dilde yazdığını galiba kendisi de bilmez. Öyle en çetin lügatlerle donanmış o dört sütunun karşısında başım döner. Gazetenin sayfasını hemen çeviririm.”

“Hurrem bir büyük bilgindir. Elbette öyle yazacak. Allamedir o...”

“Allame midir? Ayıp değil ya, bu kelimenin manasını bilmiyorum. Bu allame İstanbul’da nasıl yetişir? Bu, Langa bostanlarından biter bayır turpu gibi bir şey midir? Yoksa Sivriada’daki istridye tarlasında mı yetişir?”

“Oh, Şadan, gücenirim, böyle konuşma... Memleketimizin bilim adamları hakkındaki bu küçümsemene dayanmam.”

“Küçümseme değil... Bilmiyorum dediğime inan ve bana anlat, allame nedir? Bunun bir beratı var mıdır? Bu nereden alınır. Fatih’in Karadeniz Kapısı Medresesinden mi? Bizim Darülfünundan mı? Avrupa’dan mı? Koynunda böyle bir resmî belge bulunmayan bir kimse nasıl oluyor da kendisine allame dedirtiyor? Bizde halk o kadar saf, allamelerimiz de o kadar cesur ki söylenen şeyde mana aramak kimsenin aklına gelmiyor.

Birine allame, filozof, mütebahhir¹ gibi bir lakap takınız. Bu unvan derhâl şehrin dört köşesinde kampana gibi çınlar. Ve öyle bir hâle gelir ki bu niteliği herkesin ağzından işite işite o zavallı adam da kendisinin geniş bilgisine inanmak zorunda kalır. Kanıma göre allameler, filozoflar bizde böyle yetişir. Bu muhteşem unvan, Zuhurî’deki Pişekâr’ın içi olmayan kürküne benzer, samur kürküne...”

“Canım, yüzünü görmeden, bir kitabını okumadan, bir sözünü işitmeden Hurrem Bey’e karşı bu taşkınlığın nedir?”

“Böylelerine kızarım.”

“Neden?”

“Sahte davranışlıdırlar da ondan... Kalp² bilgindirler de onun için.”

“Gerçek bilgin nasıl olur?”

“Bu memlekette bir tanesine rastlayamadım ki nasıl olacağını bileyim! Hanım, yalan söylemiyorum. Ben içimizde öyle tarih hocaları bilirim ki Osmanlı padişahlarını bile sırasıyla sayamazlar, öyle hesap hocaları tanırım ki vallahi kerrat cetveli ezberlerinde değildir. Ama gazetelerde yüksek matematikten söz ederler. Edebiyattan habersiz olduğu hâlde edip geçinenlerimiz çoktur. Çoğunun üzerinde hoca hakkı yoktur. Kataloglarda, kitapçı vitrinlerinde adlarını görüp de kendi kendilerine okudukları rastgele kitaplarla allameleşen, kendilerini yetiştirdiklerini sanan aydınlardır. Mektepsiz yetişmek harikası yalnız bize mahsustur. Ben bilgisizliğimi açıkça söylüyorum ve kabul ediyorum. Bir şey bilmem. Ama bilginlik taslayan cahillere de tutulurum. Devamlı olarak koltuklarının altında birkaç cilt taşıyarak gezen, koltuğunda kitap olmadan sokağa çıkmayan öyle ukalamız vardır ki sırası gelince kendilerini Avrupa’nın büyük filozoflarına benzetmekte hiç tereddüt etmezler. Ama o büyük kafalara lafla benzerlik iddiası gülünç değil, acıklı bir şeydir. ‘Onlarla boy ölçebilmek için şimdiye kadar memleketin kültür ve bilim tarlasına saçtığınız fikir tohumları ne ürün verdi? Hani eserleriniz?’ diye sorulduğu zaman bu mübarekler ne varlık gösterebilecekler? Güve yemiş eski kitaplarımız olmasa kütüphanelerimizin rafları tamtakır duracak. Deliliğiyle tımarhaneyi şerefleştirmiş olduğu için bütün akıl hastanesi adayı dengesizlerin Nietzsche ile yakınlıkları kabul edilecekse o başka... Bizde rahmetli Şemsettin Sami Bey’den başka ciddi, sebat eden, ansiklopedik bir adam yetişmemiştir. Milletin kütüphanesinde koca koca ciltlerini sıralamaya muvaffak olan yalnız işte o büyük adamdır. Mektepte hocam bana: ‘Şemsettin Sami Bey’in ruhuna rahmet okumadığım

¹ Mütebahhir: Bilgisi deniz gibi engin olan.

² Kalp: Düzme, sahte, işe yaramaz, yalancı.

gün yok gibidir. Çünkü ne vakit kalemi elime alsam, rahmetliye danışmadan, onun fikrini sormadan yapamam.’ derdi. Şimdikiler iddiacı, makaleci, konferansçı... Kadınınıneme de bir kürsü veriniz de dinleyiniz, bakınız size neler söyler...”

“Oooo, Şadan, gerçekten ileriye varıyorsun. Bugüne kadar senin böyle konularda bu kadar ateşlendiğini hiç görmedim. Şimdikilerin üzerlerine de böyle göz yumma. Nankörlük lazım değil. Haluk Firdevsî Bey’in koskoca cilt felsefesini inkâr mı edeceksin?”

“Ben böyle şeylerle uğraşmam. Bu felsefe kitabından bir yerde bahsediyorlardı. İşittim. Arap’ın ne kadar çürümüş lügati varsa buna doldurulmuş. Eğer her satırın arasında metni açıklayan, yorumlayan Fransızca parçalar olmasa kitabından mana çıkarmak mümkün olamayacağını söylüyorlardı. Oysa Türkçeyi Fransızca yardımıyla anladıktan sonra Frenkçede bu gibi eserlerin kıtlığı mı var? Fransızca bilenler bu eserle ilgilenmezler. Bilmeyenlerse nasıl anlasınlar?”

“Bey, bugün yaman bir tenkitçi oldun. Kitap sevmediğin için yazanlara atıp tutuyorsun, bundan zevk alıyorsun. Ama ne olursa olsun, Hurrem Medari Bey’in bu komşuluğundan memnun değil, âdeta mutluyum.”

“Memnunluğunun neden böyle mutluluk derecesine vardığını pek anlayamadım.”

“Yani başımıza şöyle böyle bir kiracı geleceğine, böyle bir dâhi ile komşu olmak elbette şerefli bir şeydir.”

“Hah hanım, dur! Kelimeyi yakaladım.”

“Hangi kelimeyi?”

“Dâhi kelimesini...”

“Hurrem Medari Bey’e demedikten sonra bu memlekette kime dâhi diyeceğiz?”

“Tabii sana değil. Bana desen hiç değil... Açlıktan nefesleri kokarak bakır zeminler, büyük kelimeler, işitilmedik sözler, nazik kafiyeleye arayan saz benizli, avare hisli şairlere de değil...”

“A beyim, bu dediklerinin arasında gerçekten dâhileri var. Bunların bazı şiiirlerini o kadar beğeniyorum ki...”

“Hayır... Yalnız senin beğenmenle kimseye bu yüksek unvan verilemez... Bunlarda dâhilik değil, on paralık akıl yok. Çünkü şu zamanda arabacılık şairlikten çok kazanıyor. Ve daha da itibarlı sayılıyor. Ve yine çünkü zamanımızda bir şair şiiirlerini bir editöre götürdüğü vakit, kitapçı büyük bir eda ile kâğıtsızlıktan, baskı işlerinin fazla masraflı ve külfetli oluşundan söz ederek kafa tutuyor. Bastırılmak için getirilen eserleri bedava bile kabul etmiyor. Ama bugün Eminönü’nden Hobyar’a bir araba sorduğun vakit müşterinin zararına belediyenin tayin ettiği fiyatların yüksekliğine rağmen herif cevap vermek tenezzülünde bile bulunmayarak başını öteye çeviriyor. Arabacılar, hamallar şairlerden daha nazlı ve tok...”

“Şairlerin, ediplerin değerlerini belirtmek için bula bula bu ölçüyü mü buldunuz?”

“Dur hanım, dur... Ortada bir dâhi sözü var. Güme gitmesin.”

“Dinliyorum.”

“Bizim Türk ediplerinin çoğu kendilerini dâhi sanırlar. Ahmaklığımıza kanaat getirmedense nefsimiz hakkındaki bu iyi niyetimiz fena bir şey değil. Ama ne yapayım ki kendini dâhi sanmak kadar budalalığa parlak bir örnek olamaz. Bizde edipler hep dâhi, ilk hikâyeler de şaheserdir.”

“Aman bey, bugün ulu orta yürüyorsun! Her çirkin kadın kendini güzel sanmak za’fına yenilmektedir. Evet, hakkın var. Çok budalalar da kendilerini dâhi sanırlar. Ama Hurrem Medari Bey bunlardan değildir.”

“Ay, neden?”

“İspatı üstünde.”

“Nedir? Söyle...”

“Bak kaç yıldır şu köşk boş duruyordu. Uğursuz diye kimse tutmaya cesaret edemiyordu. Böyle boş inançları çiğneyecek ayakların üstünde Hurrem’inki gibi bir kafa, bilgiyle dolu bir kafa olmalı.”

Sebebini bilmeden Hurrem’e karşı kalbimde bir düşmanlık kaynıyordu. Ben onun arkasından atıp tutarken karım onu korudukça büsbütün çoşuyordum.

Bilimle aptallaşıp da küçük dağları biz yarattık der gibi insanlığa kafa tutan bu fodullardan hiç hoşlanmam. Behey adam, neye kuruluyorsun? Senin ilim dediğin nedir? Uzayı mı ölçtün? Ecele çare mi düşündün? Seni büyük gösteren kendi bilgin değil, çevrendekilerin bilgisizliğidir.

9

Yeni kiracıların uğursuz köşke taşınmaları üzerinden bir hafta geçti. Bütün çevreyi birçok söylentiler sardı. Her semtte dedikodu borsasına benzeyen evler vardır. Bire on katarlar. Ne işitilmedik koftiler atarlar. Halk da şişirilmiş yalanları saygıyla selamlamaya pek heveslidir. Çünkü adi lakırtılardan herkes bıkmıştır. Hayretten ağızları açık bırakacak, sinirleri tambura gibi gelecek sözler işitmek isterler.

Şairlerimizi yalanın üst perdelerine fırlatan işte halkın abartılmış şeylere karşı gösterdikleri bu olağanüstü ilgidir. Bu abartışların bizde iki kaynağı vardır: Acem Edebiyatı ve Tandırname...

Sokak kapısının anahtarını bir cebine, tütün tabakasını ötekine yerleştirdikten sonra ev dolaşan havadis tellalı çenesi düşük ne kocakarılar vardır. Dişsiz ağızlarına baktırtacak adam ararlar. Allah için söylemeli, o kadar da tatlı anlatırlar ki...

Bunlardan biri Didar Bey'e komşu idi. Latife Hanım. Biraz kambur, çenesinin ucu yukarıya kalkmış, burnunun tepesi aşağı kıvrılmış... Aralarında hemen hemen birbirine çatacak bir fısıltı var gibi duruyorlar. "Ferhat ile Şirin"deki cadıyı andırır eski tip bir kocakarı... Bunun bir eline okkalı bir fincan kahve, ötekine yanmış bir sigara sunduktan sonra artık dinlemeli... Kaplumbağalar deve, sivrisinekler yarasa olur.

Bir sabah Latife Hanım köşke gelmişti. Dinleyiciler halkası ortasında, elinde sigara, kahve, anlatıyordu. Sabiha ile biz de onu dinlemeye indik.

Dedikodunun temelini uğursuz köşkün yeni kiracıları teşkil ediyordu. Latife Hanım, her yudum kahvenin arkasından, çektiği her nefes sigarada gözlerini süzüp sözün balını akıta akıta diyordu ki:

"Uğursuz köşke taşınanlar, Mısırlı mı diyorlar, hasırlı mı diyorlar, yeni biçim bir laf var. İşte o çeşit karı koca imişler. Beraber Faris'e gidip gelmişler. Herif karısını başka erkeklerden hiç kıskanmazmış. Frengistan'da fena hayvanın etini yemişler. O zıkkımı ziftlenen kocaların havsaları genişlermiş. Galiba şimdiki tazeler, kocalarına gizli mizli her ne biçimde olursa olsun bu etten yediriyorlar ki karıları ta topuklarından iman tahtasına kadar yarı çıplak sokağa çıktıkları zaman beylerin ağızları, dilleri bağlanıp bir şeycik söylemiyorlar. Raife de kocasına bu etten yedireydi belki ölümünden kurtulurdu."

Kaynanam Nuriye Hanım, biraz çatkın, söylendi:

"Latife, yine sabah sabah insan eti çiğniyorsun. Ah dedikoduyu da ne kadar çok seversin."

Latife Hanım uzun bir besmele çekip ellerim yukarıya kaldırarak:

"Allah esirgesin! Dedikodu sevmem, ödüm kopar. Kadını ben Allah'tan korkarım. Kendi günahım bana yetiştiriyor. Bir de el âlemin mundar günahlarını yüklenmek istemem. Tanrı günde binbir ayıbımızı görüyor da yüzümüze vurmuyor. Dedikodu olan yerden ben kaçarım. Gideyim..."

Sabiha Hanım, annesinin kulağına eğilerek:

"Anne, yapma. Rica ederim. Latife Hanım'ı söyleyip yeni komşularımız hakkında biraz bilgi alalım."

Nuriye Hanım: "Ben gideyim de kızım, siz konuşunuz. Kulaklarım duymasın. Daha buraya dün taşındılar. Bize bir fenalıkları yok. Paris'e gitmişler. Domuz eti yemişler. Kocasını karısını kimseden kıskanmazmış. Neme gerek bunlar benim. Her koyun kendi bacağından asılacak."

Nuriye Hanım odadan çıkar.

Kocakarı, alaylı bir gülümseme ile gözlerini çevresindekilerin suratlarında gezdirdikten sonra Sabiha'ya dönerek:

"A... Hayırdır inşallah! Bu sabah annene n'oldu böyle kızım? Ben işittiğimi söylüyorum. Buna insan çeğiştirmek denir mi? Bizim biligimiz yok. Fazlımız yok. Kitap okumuyoruz. Bir şey yapmıyoruz. İşittiklerimizi de söylemezsek ne konuşacağız, kuzum? Kim bilir ne oldu? Annenin bugün siniri tutmuş. Beybabanı çeğiştirsem öyle tatlı tatlı dinler ki..."

Sabiha Hanım: “Sen ona bakma Latife Hanımcığım. Bu yeni komşularla ilgili daha ne duydun? Anlat...”

“İnsan insanın şeytanıdır. Bak beni zorla söyletiyorsunuz.”

Ben, kışkırtıcı bir tatlılıkla, kocakarının yüzüne gülerek: “Söyle, söyle Latife Hanımcığım. Seni dinlemekten o kadar büyük bir zevk duyuyorum ki...”

Latife Hanım, derin bir memnunluk sırtmasıyla:

“Damat bey, sen de öyle şeytan gibi damarıma girme. Ben özü sözü doğru bir kadını. İçimde kötülük saklayamam. Yalvarana yüzüm tutmaz.”

Şadan Bey: “Anlat kuzum Latife Hanım, daha ne duydun?”

Kocakarı: “Aaaa, neler de neler... Maydanozlu köfteler... Üç gün üç gece anlatsam yine de bitmez.”

Ben: “İşte hep o tatlı ağzına bakıyoruz. Haydi...”

Latife Hanım: “Oğlum yerinde delikanlısın. Ağzımın tadını nereden anladın? Ben onu rahmetliden başka kimseye tattırmamıştım.”

Ben: “Allah ağzının tadını bozmasın... O bellidir.”

Kocakarı: “Âmin... Sizinkini de bozmasın. Kırk bir buçuk kere maşallah, karı koca birbirinize o kadar uygunsunuz ki Tanrı’m kötü gözlerden saklasın.”

Sabiha Hanım: “Eee, hadi ya, nazlanma...”

Kocakarı: “Sen affet ulu Tanrı’m. İşte beni zorla söyletiyorlar. Hurrem Bey’in karısı Cevher Hanım... Adını işittiniz ya, ne mal olduğunu anlayınız. Karı oynak mı oynak... Çalparasız göbek atıyor şöyle... Birbirini sevip de almışlar. Allah’ım affet beni, işittiğimi söylüyorum! Herife bilgin, büyük adam diyorlar. Okumuş adamın yiyeceği halt mı bu? Kocasına hiç bakmamış. Zavallı adamı hizmetçilerin ellerine bırakmış. Karı yalnız kendi süsünü, düzenini, gezmesini, tozmasını, eğlenmesini düşünürmüş. Herif bazen kütüphanesine kapanırmış. Burnunu kitapların arasına sokarmış. Haftalarca okumuş, yazarmış... Karı ötede fink atarmış. Koca böyle yazıp çizip de el âleme akıl öğretmeye uğraşacağına, başını kaldırsın da ötede karısı ne haltlar yiyor, ona baksın. Bu okumuşlar ahlaksız, itikatsız oluyorlar. Tanrı’nın işine karışıyorlar. Haydi oradan mıymıntı, senin ne haddine? Sen bir sivrisineğin bacağını yaratamazsın. Okumuşların nefesleri keskin olur. Gelsin benim sızılarımı geçirsin de onun okumuşluğunu anlayayım.”

Latife Hanım’ı kızdırdık, coşturduk. Ağzından saçma sapan epeyce lakırtı aldık. Birçok büyütülmüş ayıplamaların, kınamaların içinde bazı gerçekler de pırlıdamıyor değildi.

Burnu kitaplara gömülü, ansiklopedik bir koca... Genç, hoppa, oynak, fingir fingir bir karı... Böyle komşulara sahip olmak hayalimden bile geçmeyen bir nimetti. Elbette Hurrem Bey ailesiyle görüşecek, belki de sıkı fıkı dost olacaktık. Adamcağız alafranga meşrep bir filozof... Latife Hanım’ın anlatışına tamı tamına uygun değilse bile, hiç şüphesiz, karısını horozdan kaçırın takımdan da olmayacak. Avrupa’da jambon, sosis yemiş olması da pek inanılmayacak bir şey değil... Bakalım bir de Tandırname hikmetini deneyelim. O hayvanın etini yiyende kıskançlık gerçekten azalıyor mu? Anlayalım...

Bu sırada ancak tutulabilecek kadar bir uç kalmış olan sigarasının son dumanlarını füsurdatan Latife Hanım, pencereden bahçeye bakarak haykırdı:

“İşte, işte! İşte karı koca kol kola gezmeye çıkmışlar. Ağaçların altında dolaşıyorlar.”

Hepimiz panjurlara yapıştık. Hurrem Bey’in arkasında yakası açık renk ipekli, önü kordonlu, barut renginde bir pijama... Saç sakala, sakal bıyığa karışmış koskoca bir Sokrat kafasının ortasında kulaktan takılı gözlüğün iki camı parlıyor.

Bilgin adam, kıllarının içinde kaybolmuş küçük burnu ile biraz finoları da andırıyor. Tüylerini kırptırmaktan korkan filozoflarımızın, şairlerimizin tuvaletsizliği bunda da var. Ama Hurrem uzaktan görüldüğüne nazaran genç, yallah yallah otuz beş... Fazla yok.

Kadının gür saçları bir krep parçası içine torba gibi tıkıldıktan sonra yanlardan fıskırmış, taşmış. Arkasında hafif bir bluz. Gerdanında, göğsünde altın, inci, kehribar, akik, epey şeyler parlıyor.

Diz kapaklarını ancak örten bir eteklikten sonra ipek çoraplar arasından teninin tazeliği seçilen baldırları o kadar düzgün, o kadar güzel, o kadar hoş bir dolgunlukta ki yalnız göz zevkiyle geçinen erkekler için heyecan verici iki güzellik sembolü demeye değer.

Şimdiki kadınlar kıyafetleriyle ince sak üzerinde, ince, güzel çiçeklere benziyorlar. Cevher Hanım sapının üzerinde sallanan sümbül edasıyla geziniyordu. Toprağa, küçük iskarpınlerinin yalnız sipsivri, incecik, uzun ökçeleriyle minimini burunları değdikçe bazı çevik hareketlerinde rüzgâr elbisesini yelpirdettiği zaman, hemen hemen, uçacak sanılıyordu.

Hanımın tıknaz ve değirmi yüzü boyalıydı. Çevresi sürme ile çokça gölgelendirilen gözleri bir çift loş pencereden parlayan mum gibi bir çekicilikle yanıyordu. Bu çekicilik uzaktan kalbimi birkaç defa burktu. O bakışların ateşlerini yüreğimde duydum. Sadakatsiz gönlümde yasağa eğilim, dayanılması çok zor bir şiddet aldı.

Bu genç, servi gibi boylu kadının yanında tüylü, esmer, tımtıkız kocası, bodur meşe görünüşü alıyordu. Tam bizim pencerenin hizasından geçerlerken Latife Hanım kendini tutamadı:

“Aman Allah’ım, ne günlere kaldık! Cevher midir? Cevahir midir? Ne matahtır, şu kariya bakınız. Âlemin dediği kadar yok mu? Bacaklar, kollar, göğüs, ense bütün vücudu tabak gibi meydanda... Erkeğin her yanı kapalı... Tüyden tüsten yüzünün ucu bile görünmüyor. Bu ne ters iş? Erkeğin örtünüp de kadının böyle şakayık gibi açılacağı kimin aklına gelirdi? Şimdiki kadın elbiseleri incecik, tiril tiril bir şeyler... Yaz, kış bu kıyafette üşümüyorlar. Aman Allah’ım, bu ne kızgınlık? Sen iyilikler ihsan et ulu Tanrı’m...”

Camilerin pabuçluklarında vaaz eden yarı ümmi softalar gibi Latife Hanım biz dinledikçe coşuyordu. Dayanamadım:

“Sus Latife nine... Bu yana bakıyorlar. Dediklerini işitecekler.” dedim.

Kocakarı, bu sözlerime kızdı:

“İşitsinler! Benim Allah’tan başka kimseden korkum yok. Cevher Hanım tiyatroya çıkan kantocu kızlara benziyor. Fıkır fıkır genç kariyı gördün, galiba için çekti.”

Sabiha Hanım: “Kes büyükhanım, nasıl lakırtı onlar? Benim yanımda kocama böyle şeyler söylenir mi?”

Kocakarı: “Yalan söylemiyorum. Kocana güvenme kızım, o kadar...”

Sabiha Hanım: “Ben güvenirim.”

Kocakarı: “Allah akıllar versin! Gençliğimde kocam benim yanımda gözünü kaldırıp da dışı kediye bakmazdı. Zamane değişti. Âdetler, ahlaklar bozuldu. O herif karısını bahçeye çırılçıplak çıkarmış, kıskanmıyor. Sen kocanı kıskanmıyorsun. Vallahi erkeğin gönlü, kendi karısından çirkin karılar için bile titrer. Yabancı kadın onlara öyle tatlı gelir ki...”

Sabiha Hanım: “Sus, sus Latife Hanım. Ben kocama güvendiğim gibi yakından tanımadığım hâlde Cevher Hanım’ın terbiyesinden de eminim. O bayağı bir kadın değil. Bugüne bugün ünlü bir bilginin karısı...”

Kocakarı: “Kızım, beni söyletme. Şu bahçede gezen Cevher Hanım eğer yanındaki o fino köpeği herifle otursa bütün dünya benim yüzüme tuuu diye tükürsün. Kim bilir karının kaç oynaşı vardır? Benim gözlerim tecrübelidir. Adamı bir bakışta anlarım. Ha (yüzüme dik dik bakarak) daha fazla söyletmeyin beni. Şimdi ha... Raife’yi burada kocası öldürdü. Bakalım bu karı koca da ne Ali Cengiz oyunu çıkaracaklar? Köşkün kısmetine böyle seçme kiracılar geliyor.”

Zehirler saçan bu dedikodu çukurunu güç bela kapatabildik. Acuzenin insanın içini okuyan gözlerinde, tecrübeli sözlerinde bin isabet vardı. Ama karımın önünde böyle gerçeklerden söz etmek hiç doğru bir şey değildi.

Görünüş bakımından birbirine uymayan bu karı kocanın yan yana gezişlerinde gerçekten sahneye çıkan komikleri andırır bir hâl vardı.

Her taflanın dibinde, her ağacın önünde, filoksera vurmuş kütüklerin aralarında duruyorlar, Hurrem Bey uzanıyor, bir yaprak koparıyor, eğiliyor, yerden bir ot seçiyor. Bir taş alıyor, kim bilir karısına botanik veya yer kabuğu üzerine uzun uzadıya bir şeyler anlatıyordu. Ama kadında kocasını

dikkatle dinleyen bir ciddilikten eser yoktu. Onun gözlerindeki avarelik, kulaklarındaki ihmal açıkça seçiliyordu.

Kadın dalgın ve hasretli bakışlarıyla ufuklarda tatlı hayaller izliyor ve arada bir sıkıntıdan çatılan kaşlarıyla kocasının söylediklerinden pek başka şeyler işitmek isteğini anlatıyor gibiydi.

Karım, bütün ruhu ile Hurrem Bey'i inceliyordu. Ben de Cevher Hanım'ı. Benim allameyi incelemeye değer bulmayışım gibi, karım da kadının davranışlarına, tuvaletine, yüzüne, ruh hâline kesin önem vermiyordu. Karımın onunla bu ilgisizliği benim çok işime yarayacaktı.

Sabiha, allamenin sözlerini işitmek için kulaklarını panjurun aralıklarına yapıştıra yapıştıra dedi ki:

“Ah Şadan, bilmezsin, bu karmakarışık saçların örttüğü kafanın ne geniş ne şaşkınlık verici ilim ufuklarını kapsadığını, senin zavallı aklın kavrayamaz. Hurrem'in 'ruh' hakkındaki son makalesi beni çok düşündürdü.”

Karıma cevap vermedim. Yalnız içimden kendi kendime dedim ki:

Zavallı Sabiha. Cevher Hanım'ın da bu kocaya hiç layık olmayan güzelliği, tazeliği beni ne kadar düşündürüyor bilsen... Bakalım bu zıt düşünüşümüzle işin sonu ne çıkacak?

10

Tuhaf bir yaratılışım var. Hayatımın yarısı gerçek, yarısı hayal biçiminde geçer. Beraber yaşadığım kadından başka kalbimde, kafamda gizli bir sevgili hayali taşıyorum. Birkaç ayda, birkaç haftada, bazen birkaç günde bu hayal sevgilim değişir.

Sokakta, şurada burada güzel bir kadın görürüm. Canım onu çekip de çok beğenirsem dimağım hassas bir plak gibi bu resmi kapar, saklar. Artık zihnim hep onunla uğraşır. Onunla gezer, onunla oturur, onunla yatar, onunla kalkarım. Ona bir daha rastlamazsam bu yüz yavaş yavaş zihnimden silinir. Bir başkasına rastlarım. Bu yenisi eskiyi kafamdan kovar. Artık şimdi beynimi dolduran ruhumun bu son güzelliğiyle meşgul olurum.

Onu bahçede kocasıyla beraber gördüğüm dakikadan beri Cevher Hanım o gür saçları, dolgun omuzları, billur kolları, baldırlarıyla gönlümde taht kurdu. Geceleri ben karımın koynunda, Cevher Hanım'ın hayali benim ruhumda öyle yatıyorum.

Allamenin güzel karısı zihnimi çelmezden önce kafamın hangi kadınla uğraştığını açığa vurmağa utanıyorum. Gizli bir aşkla hizmetçi Servinaz'ı seviyordum.

Bu, on sekiz yaşında, çok kirli, pasaklı bir kızdı. Gençliğinden başka muhabbete değer bir güzelliği de yoktu. Kirli kadın sevmenin tadını babamın evindeki Züleyha'dan almıştım. O kızın sevgisiyle ruhumda bir aşağılık peyda oldu. Bulaşık bezi kokan bir sevgiliye sarılmayı rokfor peyniri yemeye, çürümüş tömbeki içmeye biraz benzetebilirim. Kokmuş et yiyen, kokuşuk, iğrenç şeylerden hoşlanan, zevkleri genel psikolojiden şaşmış, hasta ruhlu kimseler yok mu, işte bu hastalık biraz bende de var.

Temiz kadın sevmez değilim. Ama anlayamadığım bir tiryakilikle bazen kirlisi için de içim titrer. Bu bana pek iyi temizlenmemiş işkembe çorbası, kuzu sarması gibi gelir. Asıl meraklılarına göre bu yemeklerin tadı kokularındadır.

Devamlı olarak temiz kadınla yatmaktan bıkarım. Lavantalara, kolonyalara karşılık burnum, biraz ter, kir, yağ kokusu ister. Güzel kokular sürünmüş hanımlarda yapmalık vardır. Kirli hizmetçilerin koyunlarında asıl kadını bulurum. Nefis yemekler arasında bu, sarımsaklı tarator gibi iştahımı açar. Bir kere tadına varıp da alışanlar bu hiç de güzel olmayan çeşninin alışkanlığından kurtulamazlar.

Cevher Hanım'ın hayali dimağımda yerleşmekte iken Servinaz'ınki henüz oradan çıkmamıştı. Daha hayal, oluşum hâlindeydi. Öteki gerçek...

Ben Cevher Hanım'ı kocasıyla birlikte bahçeye çıktıkça uzaktan görebilecektim. Onunla samimi bir seveda ilişkisi kurmak da zamana muhtaç, rastlantıya, talihe bağlı bir şeydi. Ama Servinaz her gün karşımda idi.

Evde bir kız daha vardı. Kaynanamın evlatlığı Nevres. On dokuzunda. Ama bu, kumral saçları, insana çocuk saflığıyla bakan iri, durgun mavi gözleriyle âdeta güzel, temiz, sağlam, kuvvetli bir ahretlikti. Ev kızı eğitimi görmüştü. Biraz okuyup yazması da vardı.

Gönlüm bir süre Servinaz ile Nevres arasındaki seçimde bocaladı. Sonunda Nevres'i tehlikeli buldum. Bu âdeta kaynanamın ikinci kızı yerindeydi. Kayınbiraderim Halis Didar Bey'le Nevres'in arasında başlamış bir aşk bulunması da düşünülebilirdi. Onun dimağımdan çıkmayan inatçı hayalini silmek ve yutkuna yutkuna bu kızdan uzaklaşmak gereğini duyuyordum. Ama dünyada iyi veya fena öyle rastlantılar vardır ki bunlar yıldırım gibi bir anda insanın kaderine hâkim olurlar.

Bu seveda hissi bende sara gibi, kleptomani gibi bir şeydi. Bir kere sinirlerimi sardı mı artık kendimi tutamam. Ortam elverişli olur olmaz gönlümü yakan ateşi serinletmek isterim.

Servinaz'ı birkaç defa koridorun loşluğu ve iki kapının arasında sıkıştırdım. İlk saldırışlarıma sanki biraz telaş etti. Cilveye benzer hâllerle kollarımın arasında debelendi. Ama gitgide alıştı. Hiç korku ve çekinme eseri göstermez oldu. Bu kapı aralarındaki gizli, hızlı, yasak, helecanlı sarılmalarındaki zevki, tadı anlatamam. Ben Servinaz'ın gerdanından derin buseler içerek, onun bulaşık

suyunu andıran kokusu henüz burnumdan gitmeden karımın yanına girdiğim zaman Sabiha'yı bazen en nazik bir estetik bahsiyle uğraşırken bulurdum.

Bir gün yine böyle kapı aralığı kucaklaşmasının yürek çarpıntıları içinde, aldığım sulu öpücüklerin tadı dudaklarımdan akarken karımın yanına girdim.

Sabiha, elindeki “Bedii Hissiyat” cildini masanın üzerine bırakarak bir süre gözlerimin içinden kalbime doğru derin bir dikkatle baktı, içimdekileri gözetler gibi... Yahut bana öyle geldi. Titredim. Sonra kelimeleri ağır, ahenkli bir söyleyişle: “Yüksek zevk, aşağılık zevk bahsini okuyorum.” dedi.

Bu bir rastlantı mıydı? Yoksa bir şey sezinleyerek mahsus mu böyle söylüyordu?

Kalbimin vuruşlarından aldığı titremeyi dilim belli etmemeye uğraşarak:

“Ah cahil beyin bilgin hanımı... Oku karıcığım oku... Benim bu bilgisizlik günahımı Tanrı senin bilgin bereketiyle affedecektir.”

O, bir profesör tavrı alarak başladı:

“Fahner, zevk, ulvilik ve fikrin üç zor kavramını araştırarak tespit etmiştir.”

Bu üç kelimedenden doğru tek bir mana anladım Arap olayım. Ama karıcığımı kızdırmanın sırası değildi. İşte bende tuhaf bir his, onu aldattığım zamanlarda yüreğimden kaynaklı bir acıma ile daha çok severdim. Ah keşke her sadakatsiz koca benim gibi olsa... Ben bu hissimi hercailligime, çapkınlığıma karşı denge kuracak bir erdem sayarım.

İşi pek komikliğe vurmadan hararetle ellerimi ovuşturarak:

“O araştırmacı zat bu üç kavramı incelemelerle tespitinde ne kadar isabet etmiş. Pek aklım ermez ama bu himmeti, ilim için kim bilir ne büyük bir hizmettir.”

Karım bu piyazlarını dinlemez gibi görünerek devam ediyordu:

“Zevkin tanımı, bütün genel kavramlar gibi hapsedilmek istenilen sınırlardan daima taşar. Ama onun özelliklerinden, niteliklerinden başlıcası hadsi veya defi olarak haz yahut hazzın zıddıyla belirginliğidir. Hiçbir düşünme, akıl yorma bundaki zorluğu açıklayamaz. Çünkü bazı şeyden hoşlanır, bazısından hoşlanmayız. Bunun nedeni her zaman anlatılamaz ve anlaşılamaz. Bu bir zevk meselesidir der geçeriz... Ne dersin bey?”

Ne diyeyim? Karım Çince söyleseydi yüzünün çizgileriyle ağzından saçılan kelimelerin arasında peyda olan ahenkten belki bir mana çıkarabilirdim. Fen vadisine girince Türkçelikten çıkan bu kendi dilimden bir şey anlayamadım. Sabiha şüphesiz bu cümleleri okuduğu Fransızca kitaptan çeviriyordu.

“Hanımcığım...” dedim. “Beni ayıplama. Bir şey anlayamadım. Cümlelerin arasındaki hadsi, defi gibi kelimelere bir mana uydurabilseydim bir kavram çıkarmaya uğraşırdım. Ama...”

“A bey... Epeyce Fransızcan var. Azıcık düşünsen bunların Fransızcadaki karşılıklarını derhâl bulursun.”

“Türkçe kelimelerimizin manalarını Fransızca karşılıklarını bulduktan sonra anlayacaksak vay bizim hâlimize!”

“A Öyle ya... Öyle ya... Mesela *caractete*'i (karakter) bilmezsek ‘seciye’den ne anlarız? Ve yine mesela *consience*'in manasına vâkıf olmasak ‘şuur’dan (bilinç) ne kavram çıkarırız? Ve keza ve keza...”

“Demek Türkçemiz yabancı diller istampası üzerine işleniyor?”

“Şüphesiz... Zihniyet, anane, cidanî, şen’î...”

“Demek hadsi, defi, marsovanî, hırpani hep bu intikeliye fasilesinden? Aman Allah’ım, Fransızcayı uyar uymaz Arapçaya geçirdikten sonra sıkılmadan buna Türkçedir diyoruz. Böylece ilim ve felsefe dili düzüyoruz. Hadi ben de Fransızca bir kelime söyleyeyim: Sonra bu ‘şarabya’dan anlamayanlara kızıyoruz.”

“Kızma... Kızma... Böyle bir dile sahip olacağız. Bunun için öğren: Hadsî, *intuitif*’in ve defi, *immediat*’ın çevirisidir. Ezberle, alırsın. Bilim dilin genişler. Böyle böyle bilgin olursun. İlerlersin.”

“İyi gözle görüşüne, dileklerine teşekkür ederim. Ama ben her ne kadar kuvvetli bir imanla otomobil niyetine öküz arabasına binsem bu kafa ile istenilen semte varamam sanırım.”

“Ah Hurrem Bey’le bir görüşsem... Çözümünecek ne çok müşkülüm var, ne çok müşkülüm...”

Haydi yine derhâl aklıma Cevher Hanım geldi. Kalbim henüz Servinaz’ın kollarımın arasında olduğu zamanki heyecanılla sallanırken bu “bedii” (estetik) bahsinin en verimsiz, sonu çıkmaz satırlarına cevap vermek çekilir bela mıdır?

Şu Hurrem Bey ailesiyle bir görüşsek de karım allameden müşküllerini halletse... Ben Cevher Hanım’la ince bir mesele kurcalasam. Of karım yüksek zevk, aşağılık zevkten falan söz edecekti. Ama konuyu karıştırdı. Yine dalgın dalgın kitabı eline aldı. “Bedii Hissiyat” kitabında bendeki aşağılık zevki açıklayan bir bilgi var mıdır? Adam sen de... Neme gerek, karımın demirden leblebi gibi yutulmaz, ardı gelmez çetin sözlerini dinlemektense onun bu dalgınlığından yararlanarak yine uygun bir yerde sıkıştırabilirsem gidip Servinaz’a sarılmak benim için daha güzel bir eğlence idi. Ameliyatın nazariyelere olan üstünlüğünü kim inkâr edebilir?

Ben hizmetçi kızın bayat türlü gibi kokan göğsünü öpmekten tat alıyorum. Bu bendeki aşağılık zevke estetik kitapları ve hocaları ne derlerse desinler... Ne umurumda... Karım en son anlaşılır bir iki şey söyledi. İnsanın bazı şeylerden hoşlanıp bazılarından hoşlanmaması ahir zaman anlatılamaz ve anlaşılamazmış. Çünkü bu bir kuralla aydınlatılamayan bir zevk meselesi imiş. İşte bu kadar...

Herifin biri kurbağanın gözüne âşık olmuş. Kırk yıl dere kenarında oturmuş. Büyükanem bunu masal diye bana anlatırdı. Kadınıninemin masallarını ben şimdi yeni filozoflarımızın felsefesinden çok daha yüksek buluyorum.

11

Erkekliğin her sırrını ortaya döküyorum. Bütün erkekler tıpkı tıpkısına benim gibi olmasalar bile, bilirim, çoğu bana benzer. Bir çiçekle yaz edemezler. Daima çeşni değiştirmek isterler. Eski kibarlarımızdaki, paşalarımızdaki odalıklar, sofalıklar, dörde ve daha da fazlasına kadar evlenme izni, hep bunlar erkeğin kadına doymazlığını gösteren geleneklerimizden değil midir?

Bu satırlar okunurken karılarının yanından çok kocaların utangaç başları önlerine düşer. Yürekten bana atarlar, tutarlar. Diş bilerler. Ama sözlerimin kesin bir gerçek olduğunu benim kadar onlar da bilirler.

Erkeğin bu doğuştan hercailiğini bilen hanımlar da çoktur. Kocalarını kirli hizmetçi kızın çenesini okşarken yakalamış olan hanımları bu davama tanık yazıyorum.

Servinaz’dan epeyce arzumu aldım. Bu kirli sevdam ümidimin üstünde bir başarı ve gizlilikle sürdürü gitti. Şimdi gözümde Nevres misk gibi tütmeğe başladı. Ama bunu okşamaya kalkışmak çok tehlikeli olacaktı. Çünkü o okşamalarımı bütün ev halkından gizlemeyi başarsam bile Servinaz’dan saklamak hemen hemen imkânsızdı. Çünkü onun gözü devamlı olarak benim üzerimdeydi.

Hizmetçi kızların ruh hâllerini iyi öğrendim. İlk saldırışınızda korkmuş görünürler. Çırpınmalar içindeki birinci direnişleri şöyle olur:

“Ay etme... Utanmıyor musun? Vallahi hanıma söylerim!”

Bu direnişten hiç yılmamalı. O dakikadan itibaren, eğer varsa, bunların namus düğümleri biraz gevşer. Herkesin yanında göz göze geldiğiniz anlarda ikinize de bir şeyler olur. Kalbinizden bir çarpıntı, yüzlerinizden bir pembelik geçer. Hizmetçi kızın gözlerinden hemen gülümsemeye hazır tuhaf bir kin çıkar. Davranışlarında ilk ricanıza boyun eğmediğine pişmanlığı andırır bir şeyler seçer gibi olursunuz. Genellikle ikinci atılışınızda göreceğiniz direniş çırpıntısı birinciden sönüktür. Kısa, kesik, helecanlı karşı koyuşu şöyledir:

“A olur mu hiç?”

Bu ufak soru hemen daima başarının müjdecisidir. Bu “A olur mu hiç?” sorusu, a niçin olmasın, pekâlâ olur anlamını taşır. Bunun için bu işte olmayacak bir şey bulunmadığını derhâl ispat etmelidir.

Evde herkes bir şeyle uğraşır yahut uykuda iken bu tavan arası, bodrum katı, hela aralığı muhabbetlerinde tadına doyulmaz zevkli bir helecan vardır.

Servinaz’la iyiden iyi yüz göz olduk. Biraz da bu kokulu sevgilimin kumandası altına girdim. Sevidiklerini anlayan kadınlarda sizi devamlı olarak arzularına boyun eğdirmek isteyen bir manyatizmacı ruhu vardır.

Servinaz kendisini okşamalarıma sunmak için fırsat düşürebildikçe bir iş görmek bahanesiyle çok defa kuytu yerlere çekilir, gözleriyle bana çağrıda bulunurdu.

O gün karımın yanından çıktım. Sofanın tenhaliğinden yararlanarak Servinaz yanıma yaklaştı. Kulağıma fısıldadı:

“Bodruma civcivlere yem vermeye gidiyorum. Arkamdan gel. Köşkte bugün pek az adam var. Her biri de bir şeyle uğraşıyor.”

“Peki, hadi sen git. Geliyorum.”

Bodrumda kümeden ayrılmış üç sepet kuluçka vardı. Birinin civcivleri çıkmış ama henüz orada tutuluyor. Servinaz ara sıra gidip bir tahtanın üzerinde bıçakla tık tık hazırlap yumurta kıyarak hayata yeni gelmiş bu hayvancıklara ilk gıdalarını veriyordu.

Kız, hırsızlama bir çabuklukla yanağımdan öpüp koluma da kuvvetli bir çimdik attıktan sonra yanımdan uçtu, gitti.

Yeniden döndüm, kapının aralığından karıma baktım. O elindeki “Bedii Hissiyat” kitabına dalmış gitmişti. Bir insan bazı şeylerden niçin hoşlanır? Niçin hoşlanmaz? Galiba hâlâ bu estetik bilmecelerin anahtarlarını bulmaya uğraşıyordu. İçimden gülerek dedim ki:

Karıcığım, çalış, çalış... Meseleyi hallet. Sonra bana anlatırsın. Sen sözleriyle ben de uygulama yolu ile elbet bir gün bu estetik kanununun keşfini başarırız. Ama şimdi bana söyle: Benim büyük bir tehlikeyi göze alarak bodruma inişim hadsi, defî bir delilik midir? Yoksa bilinçli veya bilinçsiz bir davranış mıdır?

Bizi gözleyen gözler bulunup bulunmadığını anlamak için her yana bakına bakına ben de kızı izledim.

Benim Servinaz'la bodruma civcivlere bakmaya inişim bir bakıma hiç de bir kabahat ve hele hiç de bir cinayet sayılmazdı. Ama gelip bizi orada bulacakların ikimizi kucak kucağa görmemeleri şartıyla...

Kuluçkalara bakmaya giden bir kimse böyle her saniyede bir çevresini kollayarak hırsız adımlarla yürümez. Benim bu inişime dikkat eden olsaydı aşağıya bir cinayet işlemeye gittiğimi sanırdı.

Talihin bu cömertliğine yılda bir defa bile rastlanmaz. Ortalıkta ne kimse vardı, ne çıt, ne pıt... Merdivenden bir peri hafifliğiyle indim. Bodrumun loşluğuna daldım. Kuluçkalar kösedeki odada idi. Kapı aralık duruyordu. İttim. Burası bel, kürek, kazma, küfe, el arabası gibi bahçeye ait eşya, kırık dökük sandalyeler ve bir yığın hırdavatla dolu bir yerdi.

İçeri girdim. Servinaz'ı düz bir tahtanın üzerinde kıyılmış yumurta ve küçücük bir tabak su ile civcivleri doyurmaya uğraşırken buldum. Beni görünce tahtayı yere bıraktı. Pek süzgün bir bakışla kollarını açtı. Atıldım. Sevgilim bu sarmaş doLaşa temiz gelmek için bugün yıkanmış, üst baş değiştirmiş olmalı ki o pek hoşlandığım keskin kokuyu çıkarmıyordu.

Biz birbirimizin kolları arasında terleyip inlerken bir pıtırta duyar gibi oldum. Hemen sordum:

“Kimse olmasın?”

O baygın bir sesle cevap verdi:

“Merak etmeyiniz.”

“Bir gören olmasın?”

“Cinayetimize şu sepetlerdeki kuluçkalardan başka tanık yok. Onların da gözleri kapalı...”

Biz o ünlü hikâyedeki, kırılırsa kırılısın, dökülürse dökülsün, durumunda idik. Hislerimizi dünyanın bütün başka ilgilerinden ayıran sevdanın kanatlarına binmiş, insanı kendinden geçiren coşkun bir zevkle uçuyorduk. Artık gözlerimiz görmüyor, kulaklarımız duymuyordu. Bizim için o anda evren yoktu. Yalnız seveda vardı. Onun pırıltıları, onun ateşleri, onun fısıltıları, onun iniltileri...

O aralık aman Allah'ım, sevdanın bizi öldürdüğü işte o anda odanın kapısı açıldı. Biz her şeye dikkat eder göründüğümüz hâlde kapıyı içeriden sürmelemeyi unutmuşuz. Ah ne tedbirsizlik... Ne korkunç bir dalgınlık... Artık çare var mı? Olan oldu.

Bizi böyle suçüstü bastıran kim olsa beğenirsiniz? Nevres... Nevres. Bilmem utancından mı, bilmem nefretinden mi? Yoksa şaşkınlıktan mı? Kızcağız yukarıdan aşağı bir pembe alev gibi kızarmıştı:

“Tuuuu utanmazlar!” ayıplamasıyla yüzümüze birkaç defa tükürük attıktan sonra titreye titreye yüzünü duvara kapadı. Densiz bir çocuk hırçınlığıyla tepine tepine ağlamaya başladı.

O ne? Nevres gerçekten utansaydı kendisini kızartan görüntü karşısında hemen kaçması gerekmez miydi? Hayır... O tersine ara sıra kollarının arasından gözlerini uydurarak bize bakıyordu.

Oh, bu olsa olsa bir kıskançlık ağlaması olabilirdi. Niçin onu seviyor da beni sevmiyor? Korkum, üzüntüm hemen sevince döndü. Seveda konusunu karım gibi estetik bakımından hiç incelememiştim ama kadın kalbini pratik bir yoldan öyle mükemmel öğrenmiştim ki Nevres olsun, Servinaz olsun, Sabiha olsun, Cevher olsun... Bunlar hep en büyükanaları Hazreti Havva'dan huy kapmış yaratıklardı.

Servinaz'ı bıraktım. Hemen koştum. Nevres'e sarıldım. Kollarımın arasında debeleniyordu. Ama bunun, istemem, yan cebime koyuver gibilerden bir nazlanma çırpınması olduğuna hiç şüphem yoktu.

Kulağına eğildim. Bütün yüreğimin ateşli coşkunluğu ile:

“Ah canımın içi Nevres, ben sana kaç zamandır yanıyordum. Sen bana hiç yüz vermiyordun. Canımdan bezecek kadar ümitsizliğe düştüm. Üzüntüler çektim. Kendimi öldürmeyi bile kurdum. Böyle korkunç bir ümitsizlik içinde iken Servinaz karşıma çıktı. Avunmak için onun kolları arasına düştüm. Emin ol Nevres, bu istek dışı işlenmiş bir cinayettir. Affet beni... Şadan senin kulun, kurbanındır...”

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.